

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Kontraurbanizace pohledem aktérů

Bakalářská práce

Jana Fridrichová

Praha 2014

Vedoucí práce: PhDr. Miloslava Turková, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 06. 2014

.....

podpis

Poděkování

Srdečně děkuji PhDr. Miloslavě Turkové, CSc. za její ochotu a vstřícnost, s kterou mi trpělivě poskytovala cenné rady a připomínky po celou dobu psaní této bakalářské práce. Upřímně jí děkuji za cenný čas, který mi věnovala.

OBSAH

1	Úvod.....	1
2	Metodologie	3
2.1	Cíl výzkumu.....	3
2.2	Výzkumná strategie	3
2.3	Technika sběru dat	4
2.4	Výběr vzorku a charakteristika respondentů.....	5
2.5	Realizace a průběh rozhovorů.....	7
2.6	Analytické postupy	8
3	Teoretická část.....	10
3.1	Město a městské prostředí.....	10
3.2	Venkov a venkovské prostředí.....	11
3.3	Město vs. venkov	14
3.4	Urbanizace a kontraurbanizace	16
3.4.1	Kontraurbanizace vs. Suburbanizace.....	18
3.5	Amenitní migrace	20
3.6	Výzkumy zabývající se podobnou tematikou	22
4	Empirická část	26
4.1	Rozhodování aktérů o přestěhování se na venkov – důvody a motivace	26
4.1.1	Představy aktérů o životě na venkově	29
4.2	Negativa a pozitiva města a městského prostoru pohledem aktérů	31
4.3	Pozitiva a negativa venkova a venkovského prostoru pohledem aktérů	37
4.4	Retrospektivní pohled očima aktérů	46
4.4.1	Pohled respondentů s odstupem času na jejich rozhodnutí odejít z města	46
4.4.2	Hodnocení města a městského prostoru s odstupem času	48
4.4.3	Hodnocení venkova a venkovského prostoru s nynějšími zkušenostmi.....	48
5	Závěr.....	50
6	Seznam použité literatury	52
7	Seznam tabulek	56
8	Seznam grafů.....	57
9	Přílohy	58
	Příloha č. 1: Přehled základních otázek kladených respondentům	I

Příloha č. 2: Charakteristika respondentů mého výzkumu	II
Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s respondentem H.....	III
Příloha č. 4: Statistické údaje o městských obcích ČR a jejich obyvatelích.....	XIV
Příloha č. 5: Statistické údaje o venkovských obcích ČR a jejich obyvatelích	XVII

1 ÚVOD

Hlavními migračními směry minulých století byl především silný proud stěhování se do měst. Masu přistěhovalců táhly do měst nejrůznější nabízené více či méně reálné možnosti, které byly ve venkovských oblastech nedostatečné nebo nedostupné. V dnešní uspěchané době, v níž je kladen důraz především na výkonnost, rychlost a operativnost, se začíná paradoxně projevovat nový fenomén – kontraurbanizace. Některým jednotlivcům či určitým skupinám lidí přestává vyhovovat hektický způsob života ve městě a toto dilema řeší mimo jiné tím, že opouštějí městský životní prostor a stěhují se na venkov, a to nejen do příměstských oblastí či tzv. satelitů, ale právě na vzdálený venkov. Dávají přednost jiným hodnotám¹, které nalézají ve venkovském prostředí, na úkor dostupnosti a široké škály služeb, které městský prostor nabízí. V současné době i přes dlouhodobé přibližování obou prostředí, městského a venkovského, stále v obou typech můžeme nalézt podstatné rozdíly v životních stylech a fungování každodennosti. A právě reflexe rozdílů ve způsobu života ve venkovském a městském prostoru z pohledu těch, kteří se z města přistěhovali na venkov a mají zkušenosti s oběma typy (městským i venkovským), se stala námětem mé bakalářské práce.

Cílem této bakalářské práce, který jsem si vytyčila, bylo pokusit se dostat pod „kůži“ dosud v České republice jen málo probádanému fenoménu kontraurbanizace v naší zemi. Mou snahou bylo na mém výzkumném vzorku zjistit, co migranty, kteří opustí městský prostor často spojovaný s pohodlným životem, vede k přestěhování se na vzdálený venkov. Zaměřila jsem se především na percepci městského a venkovského prostoru z hlediska migrantů, a to z důvodů jejich dlouholetých zkušeností se životem ve městě a několikaletých zkušeností s pobytem na venkově. Zajímaly mě pozitivní a negativní stránky obou prostorů, které aktéři subjektivně přisuzovali danému prostředí. V neposlední řadě jsem se v této práci zajímala o retrospektivní pohled na rozhodnutí opustit město a přestěhovat se na venkov očima těch, kteří takové rozhodnutí před několika lety učinili.

K výběru tématu kontraurbanizace, odchodu lidí z města na vzdálený venkov, mě vedly osobní pohnutky. Přestože jsem rodilá Pražanka, dosud jsem se s hlavním městem nesžila a osobně mi život v něm příliš nevyhovuje, přestože si jsem vědoma mnohých

¹ Srv. Bitušíková, Alexandra. „Identita v diverzite a diverzita videntite současného mesta.“ In Soukupová, Blanka, ed. et al. *Město -identita -paměť*. Bratislava: Zing Print, 2007. Str. 222. ISBN 978-80-88997-40-5.

pozitiv, které Praha nabízí. Při promýšlení, čím se bude zabývat má bakalářská práce, jsem zvolila právě toto téma. Chtěla jsem psát o těch, kteří opustili město, v mém případě hlavní město Prahu, a začali žít nový život na venkově.

2 METODOLOGIE

2.1 Cíl výzkumu

Dlouhodobé migrační trendy směřující z venkova, respektive menších obcí, do velkých měst, popřípadě do hlavního města Prahy, zaznamenávají v posledních letech jisté změny. Určitá část obyvatelstva z nejrůznějších důvodů směřuje naopak z metropole republiky do malých venkovských obcí či na úplnou samotu. Hlavním cílem mého metodologického výzkumu bylo podat reflexi důvodů a motivací, které migranty inspirovaly k opuštění života ve městě a přestěhování se na venkov, a to na příkladu souboru respondentů, kteří cíleně odešli z hlavního města Prahy do venkovského prostředí a žijí zde již několik let. Výzkum se zaměřil jednak na vnímání respondentů obou prostorů, venkovského a městského, s důrazem na percepci negativních a pozitivních stránek života v daném prostoru a dále se zabýval retrospektivním pohledem a hodnocením rozhodnutí opustit městský prostor a přestěhovat se na vzdálený venkov.

2.2 Výzkumná strategie

Pro zpracování tohoto výzkumu jsem si zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, která je dle mého názoru nejvhodnější vzhledem k danému tématu, jelikož mi zpřístupnila podrobné informace o daném fenoménu a hloubkovou deskripci jednotlivých případů, jejichž případný vývoj jsem mohla sledovat a zkoumat v přirozeném prostředí.² To mi následně umožnilo komparaci nasbíraných dat a nalézání eventuálních pravidelností mezi nimi.³ V kvalitativním výzkumu jsou důležití zejména respondenti a záleží na jejich zkušenostech, znalostech a pocitech, které mají ohledně zkoumaného problému v daném prostředí.⁴ Protože základem kvalitativní výzkumné strategie je především porozumění danému jevu, je nutno snížit počet zkoumaných osob. Zároveň si musíme uvědomit, že v případě této zvolené metody nemusí být výsledky zobecnitelné na celou populaci, protože pracujeme s omezeným počtem jedinců.⁵

² Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

³ Disman, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-80-246-1966-8.

⁴ Gavora, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-80-7315-185-0.

⁵ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

2.3 Technika sběru dat

Ke sběru dat jsem využila techniku polostrukturovaného rozhovoru. To znamená, že jsem pokládala respondentům otevřené otázky a nechala jsem je hovořit. Tato technika sběru dat mi umožnila nahlédnout na daný problém z komplexního hlediska prostřednictvím osobního kontaktu s malým počtem dotázaných.⁶

Jelikož průběh rozhovoru nebylo možné s jistotou předpovídat, předem jsem si přichystala témata, která jsem mohla nezávisle na sobě nadhodit a udat tímto způsobem směr rozhovoru tak, abych získala co nejvíce potřebných informací. Proto jsem si předtím, než k rozhovoru došlo, písemně vypracovala strukturu rozhovoru a orientační osnovu otázek k daným tématům. Tuto osnovu, pomocí níž jsem mohla rozhovory individuálně směřovat, jsem měla při každém rozhovoru po ruce a měla jsem tak jistotu, že s dotázaným proberu vše, co jsem potřebovala. Témata a související otázky jsem rozdělila ze začátku do čtyř hlavních okruhů. První okruh obsahoval otázky, které se týkaly rozhodnutí opustit město a přestěhovat se na venkov. Dotazovaly se na motivace a představy o životě na venkově. Druhý okruh se zabýval evaluací města a městského prostoru, otázky se tak zaměřovaly na negativa a pozitiva města, které respondenti subjektivně přisuzovali městskému prostoru. Do třetího okruhu jsem zařadila otázky týkající se naopak venkovského prostoru. Jaké zde našli respondenti pozitiva a negativa venkova a jak daný prostor hodnotí. Čtvrtý okruh se zabýval retrospektivním pohledem dotázaných respondentů. Zajímalo mne, zda plánují na venkově zůstat, zda svého rozhodnutí nelitují a jak s odstupem času vnímají oba prostory. Každý rozhovor tak obsahoval přibližně dvacet základních otázek⁷, které jsem nicméně podle dané situace doplňovala o další otázky tak, aby respondenti své výpovědi mohli rozvinout a nebyla plynulost rozhovoru násilně přerušována.

Bylo pro mě velice důležité zajistit respondentům naprostou anonymitu tak, aby si zjištěná data nikdo nespojoval s konkrétní osobou. Každému respondentovi jsem proto přidělila pseudonym⁸, nebudu tak zmiňovat jejich pravá jména ani iniciály. Stejně tak jsem změnila názvy obcí, v kterých respondenti žijí, a které se nacházejí v jejich blízkém okolí. Audiozáznamy rozhovorů, jejich transkripce a vše s výzkumem spojené, jsem uložila

⁶ Surynek, Alois, Komárková, Růžena, Kašparová, Eva. *Základy sociologického výzkumu*. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001, 160 s. ISBN 80-726-1038-4.

⁷ Viz. Příloha č. 1. Přehled základních otázek kladených respondentům.

⁸ Respondent A. – H.

do zaheslované složky svého počítače, do kterého mám přístup pouze já a neumožním tak zneužití dat třetí osobou.

Vždy jsem musela být předem připravená, že se rozhovor může stočit k citlivým tématům. Abych za žádnou cenu neublížila informátorům, v takovém okamžiku jsem byla připravená klást otázky s rozmyslem a mou snahou by bylo navodit prostředí, ve kterém se účastník dokáže uvolnit a vysvětlit mi své pocity, které budu pozorně poslouchat. Nebylo možné, abych narušovala jejich soukromí více, než je to nutné v případě výzkumu. Pro výzkum bylo důležité, abych pro respondenty byla důvěryhodná a aby se cítili během rozhovoru dobře. V neposlední řadě jsem se musela vyvarovat nepřesným či nepravdivým výkladům získaných dat.⁹ Bylo nutné, aby veškeré mé kroky během výzkumu probíhaly v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

2.4 Výběr vzorku a charakteristika respondentů

V rámci terénního výzkumu jsem provedla rozhovory s osmi respondenty, kteří cíleně opustili život ve městě a záměrně se přestěhovali na vzdálený venkov. Zaměřila jsem se na migranty, kteří odešli z hlavního města Prahy a přestěhovali se do okrajů Středočeského kraje. Aby získaná data měla dostatečnou vypovídající hodnotu, zaměřila jsem se na jednotlivce, kteří žijí na venkově alespoň po dobu několika let¹⁰. Pro lepší orientaci ve vzorku uvádím stručnou charakteristiku jednotlivých respondentů. Každého z nich jsem označila písmenem A. – H.¹¹ v zájmu zachování anonymity. Pořadí jednotlivých respondentů je totožné s tím, v jakém probíhaly rozhovory.

Respondent A.

Respondent A. je žena, které je 52 let. Na venkově žije nejkratší dobu ze všech oslovených respondentů, tři roky. Je vdaná a má vysokoškolské vzdělání. Přestěhovala se do známého prostředí, do osady, která spadá pod nejbližší vesnici s 42 stálými obyvateli. Je na volné noze. V době, kdy bydlela v Praze, jezdila do dnešního místa bydliště na rekreaci. Rozhovor probíhal u respondenta A. doma.

⁹Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

Kaufmann, Jean-Claude. *Chápající rozhovor*. Vyd. 1. Překlad Marie Černá. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 151 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 48. ISBN 978-807-4190-339.

¹⁰ Minimálně po dobu tří let.

¹¹ Viz. příloha č. 2 – Základní charakteristika respondentů mého výzkumu.

Respondent B.

Respondent B. je žena, která na venkově žije nejdéle ze všech respondentů, přes 15 let. Má středoškolské vzdělání a je jí 76 let. Na venkov se přestěhovala na důchod, jelikož dříve jí to podmínky nedovolily. Přestěhovala se do známého prostředí, dříve do místa bydliště jezdila trávit víkendy a volné chvíle. Vesnice má 47 stálých obyvatel. Je vdaná a se svým manželem si užívá venkovského života. Má dvě dospělé děti. Jedno žije v Praze, druhé následovalo cestu svých rodičů a přestěhovalo se také na vzdálený venkov. Rozhovor probíhal u respondenta B. doma.

Respondent C.

Respondent C. je žena, které je 40 let. Žije ve středočeské vesnici, která má méně než 40 stálých obyvatel. Má středoškolské vzdělání a živí se, čím se dá. Má mnoho činností, stará se o zahradu, o zvířata, vaří marmelády, ovocné šťávy, vyrábí sýry. Občas jezdí své pochutiny prodávat na farmářské trhy. Je vdaná, má tři děti, o které se spolu s manželem stará. Na vzdáleném venkově žije již patnáctým rokem.

Respondent D.

Respondent D. je žena, které je 30 let. Má vysokoškolské vzdělání. Je vdaná a má dvě malé děti. Dále se stará o mnoho zvířat, kterým věnuje veškerý svůj zbylý čas. Z Prahy se přestěhovala ve svých 24 letech. Ve vesnici s 37 stálými obyvateli žije již sedmým rokem. Rozhovor probíhal u ní doma v pozdních večerních hodinách, kdy její děti spaly, a my měly klid na povídání.

Respondent E.

Respondent E. je žena, které je 34 let. Má středoškolské vzdělání. Má dvě malé děti, kvůli kterým je na mateřské dovolené. S respondentem E. jako jediným probíhal rozhovor přes internet, jelikož neměla čas se osobně sejít. Přesto byla ochotná sdělit mi potřebné informace. Prahu opustila před čtyřmi roky.

Respondent F.

Respondent F. je žena, které je 52 let. Je vyučená s maturitou. Na venkov se přestěhovala před osmi roky. Je vdaná a má tři děti, které bydlí v Praze. Žije ve vesnici s přibližně 260 stálými obyvateli. Rozhovor probíhal u ní v práci po konci pracovní doby.

Respondent G.

Respondent G. je žena, která žije na venkově již devátým rokem. Je vyučená s maturitou. Je jí 49 let a je vdaná. S manželem žije ve vesnici s 360 stálými obyvateli. Má dvě děti, jedno z nich se po několika letech přestěhovalo zpátky do Prahy. Rozhovor probíhal u respondenta G. v práci před pracovní dobou.

Respondent H.

Respondent H. je žena, které je 51 let a má středoškolské vzdělání. Z Prahy se na vzdálený venkov přestěhovala před deseti lety. Žije v osadě, ve které je respondent H. se svou dcerou jediným stálým obyvatelem. Spadají pod vesnici, která čítá necelých 200 stálých obyvatel. Rozhovor probíhal u respondenta H. v práci okolo sobotního dopoledne.

Zpočátku bylo stěžejní získat alespoň malé množství respondentů, kteří mi byli schopni doporučit další. Prvotně jsem vycházela ze svého okolí, ve kterém se nacházelo několik respondentů, kteří odpovídali daným kritériím. Následně jsem využila techniku tzv. nabalování sněhové koule, kdy se na původní vzorek „nabalují“ další vhodné kandidáti na výzkum.¹²

2.5 Realizace a průběh rozhovorů

Všechny rozhovory s oslovenými respondenty proběhly během zimních a jarních měsíců letošního roku. Výběr místa, kde schůzku uskutečníme, jsem nechala na respondentkách. Většinou jsme přijela k nim domů nebo do práce v čase, který jim nejvíce vyhovoval. Pouze v jednom případě respondentka přijela ke mně na chatu, protože dle jejích slov by u nich doma neměla klid na rozhovor.

Na začátku setkání s respondenty jsem veškeré své síly upnula k „prolomení ledů“ a informovala je o cíli a průběhu mého výzkumu. Respondenty jsem ujistila, že jejich odpovědi budou použity pouze v rámci mé práce a nebudou dále k dispozici. Současně jsem je ujistila, že výzkum, kterého se účastní, je naprosto anonymní. Následně jsem získala jejich souhlas s tím, že si celý průběh rozhovoru nahraji na diktafon, přičemž jsem zdůraznila, že bude pouze na nich, jaká získaná data zveřejním a pro svůj výzkum

¹² Švaříček, Roman, Šedřová, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

využiji.¹³ Přestože všichni respondenti mého výzkumu souhlasili s nahráváním, někteří mi další zajímavé informace sdělili jen tak mimochodem po oficiálním konci rozhovoru, když jsem vypnula diktafon. V takovém případě jsem si ihned po rozloučení s respondentem napsala poznámky a sepsala vše důležité, co jsem si zapamatovala.

Aby respondenti získali pocit, že mě to, co říkali, zajímalo, a abych tak zvýšila jejich pozornost, dávala jsem jim neustále najevo, že je pro mě vše, co řeknou, cenné.¹⁴ Toho jsem docílila nejen pozorným posloucháním, ale i věnováním určitého prostoru a času k tomu, aby se bez jakéhokoli nátlaku k danému tématu vyjádřili. Jelikož mohu coby výzkumník výrazně ovlivnit průběh výzkumu a procesy, na které je výzkum zaměřen, svými subjektivními teoriemi či předsudky, musela jsem mít po celou dobu na paměti, že spousta kritérií jako moje vzdělání, osobnost či sociální identita mohou ovlivnit výzkumný proces, aniž bych si toho musela být zprvu vědoma. Proto jsem se snažila oprostít se od jakýchkoli osobních pocitů a předsudků během výzkumu. Abych nic nepodcenila a zvýšila tak důvěryhodnost studie, průběžně jsem konzultovala postup výzkumu s nezúčastněnou osobou v oboru, která mi s odstupem zkontrolovala postup zkoumání.¹⁵

V neposlední řadě jsme si byla vědoma toho, že nejen průběh rozhovoru, ale i jeho ukončení je pro výzkum velice důležité. Jelikož jsem při loučení mohla ještě získat poslední informace, které dotazované během rozhovoru nenapadly, a mohly pro mou práci být stěžejní.¹⁶ V závěru rozhovoru jsem respondentům poděkovala za jejich čas a poskytnuté informace. Ihned po rozloučení jsem si zapsala, s kým byl rozhovor veden, místo a čas setkání a v jaké atmosféře rozhovor proběhl.

2.6 Analytické postupy

Abych se zjištěnými daty mohla pracovat, je třeba mluvený projev nejprve přepsat. To jsem provedla co nejdříve po rozloučení s respondentem, abych měla rozhovor ještě v dobré paměti. Využila jsem k tomu doslovnou transkripci, aby mi neunikly žádné

¹³ Silverman, David. *Ako robíť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Preklad Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar, 2005, 327 s. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 80-551-0904-4.

¹⁴ Kaufmann, Jean-Claude. *Chápající rozhovor*. Vyd. 1. Preklad Marie Černá. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 151 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 48. ISBN 978-807-4190-339.

¹⁵ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

¹⁶ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

podstatné informace.¹⁷ Text jsem nijak stylisticky neupravovala, ani jsem přepsané rozhovory nepřeváděla do spisovného jazyka.

Každý záznam rozhovoru jsem si označila pseudonymem daného respondenta a datem, v kterém byl rozhovor proveden, stejně jako přepisy rozhovorů. To jsem učinila především z důvodu snadnějšího dohledání v případě potřeby.¹⁸ Zároveň jsem si vytvořila více kopií přepisu rozhovoru i audiozáznamů, které jsem následně zálohovala na několik druhů datových uložišť¹⁹, abych touto cestou zamezila případné ztrátě cenných dat.

Jelikož jsem prostřednictvím rozhovorů získala velké množství informací, musela jsem je nějakým způsobem organizovat a redukovat, abych se v textu neztrácela. Znovu jsem si nejen transkripce ale i terénní poznámky důkladně přečetla a pokusila jsem se text rozčlenit na jednotlivé části a současně načrtnout seznam témat, která se v textu vyskytovala. V následujícím kroku jsem si opět větu po větě transkripci přečetla a vhodně si zvolila kód dané části, což mi umožnilo roztřídit a zredukovat data. Vždy jsem si přitom kladla otázku, o čem daná část materiálu vypovídá, a na základě toho jsem přidělovala vyhovující kódy. Tímto způsobem jsem si vyčlenila důležité jevy a usnadnila si nalézání společných znaků mezi jednotlivými respondenty. Témata jsem si následně v textu barevně zvýraznila, abych se lépe orientovala, a založila jsem si v počítači jejich seznam i s odkazy, kde jsem v textu na dané téma narazila. Poté jsem si ke každému tématu vytvořila tabulku, přičemž levý svislý sloupec obsahoval jednotlivá témata a první vodorovný řádek přiřazené pseudonymy. Na závěr analýzy jsem do tabulek vložila klasifikovaná data, přičemž jsem měla na paměti, že je třeba z tabulek vyčíst obsah a význam datové jednotky, aniž bych znovu musela pročítat celý text, stejně jako nesmí být tabulka přehlcena informacemi.²⁰ V obou případech by předešlá analýza přišla vniveč. Po celou dobu jsem si zaznamenávala vše, co mě během výzkumu napadlo k datovému materiálu, či kódům a kontinuitou mezi nimi. Tyto doplňující poznámky jsem si roztřídila a zaevidovala tak, abych je měla dobře dostupné.²¹

¹⁷ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

¹⁸ Strauss, Anselm, Corbinová, Julie. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie Přel. S. Ježek*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-858-3460-X.

¹⁹ Použila jsem Dropbox, externí pevný disk a flash disk.

²⁰ Hendl, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

²¹ Silverman, David. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Překlad Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar, 2005, 327 s. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 80-551-0904-4.

3 TEORETICKÁ ČÁST

3.1 Město a městské prostředí

Nalézt ucelený popis, který by charakterizoval, co je to vlastně město, není jednoduché. Na město se dá nahlížet z různých hledisek, které nám poté nabízejí definice, jež se zaměřují na to které pro daný obor důležité specifikum. Město je tak možné definovat například z geografického, urbanistického, demografického či sociologického hlediska.²² V případě, že zmíníme a případně propojíme daná specifika, lze se alespoň přiblížit k tomu, co to město v antropologickém smyslu je.

Nejčastěji volenou cestou, jak vymezit město, je vyzdvihnout jeho viditelné znaky jako je jeho velikost, vzhled, počet a hustota obyvatelstva či architektonický ráz města. S tím souvisí i statistická charakteristika, která považuje obce, které mají alespoň 3000 obyvatel²³, za města. Vycházeje z toho vymezení, městské obce jsou zastoupeny 682 obcemi, což činí 10,9% všech sídel v České republice a žije v nich 73,1% všech obyvatel našeho státu.²⁴ Vývoj počtu městských obcí České republiky a obyvatel v nich je od roku 2004 podrobně zobrazen v příloze č. 4. Přestože se mnozí autoři²⁵ tohoto morfologického vymezení²⁶ města drží, je tím nastíněna pouze část daného problému. Tito autoři neberou v potaz další důležité charakteristiky města jako hospodářskou, právní, sociální, kulturní či politickou funkci a mnohé další, které město vykonává a zajišťuje nejen obyvatelům města, ale i těm ze spádové oblasti.

Neopomenutelnou charakteristiku, jež je pro město typická, vytvářejí samotní lidé, kteří v něm žijí. Město je stejně jako lidé plné kontrastů²⁷. Lidé se ve městě vyskytují nejen ve velkém množství na poměrně malém území, ale především žijí typicky městským životním stylem.²⁸ Dalo by se říci, že město a jeho charakteristika je tvořeno především

²² Zatímco z demografického hlediska je určující počet obyvatel daného sídla, z urbanistického je specifické typem zástavby. Ze sociologického pohledu je pak kladen důraz především na určitý způsob života ve městě.

²³ Jelikož za venkovské obce se považuje obec do 2000 obyvatel a městská obec až od 3000 obyvatel, není zřejmé, do jaké kategorie se řadí obce od 2001 do 2999 obyvatel. Kvůli této nejasnosti městské obce počítám již od 2000 obyvatel.

²⁴ K 16. 12. 2013.

²⁵ Srv. Slepíčka, Alois. *Venkov a/nebo město*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1981, 367 s.

Musil, Jiří. *Sociologie soudobého města*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967. 320 s. Sociologická knižnice.

²⁶ Bláha, Arnošt. *Město. Sociologická studie*. Praha: Melantrich, 1914. 215 s.

²⁷ „Město je bohatší než venkov, je schopnější, vzdělanější, iniciativnější, je zde více filantropie, více vědy, více rozvodů, více cizinců, více porodů a více úmrtí, více nehod, více bohatých a více chudých, více moudrých a více bláznů.“ (Munro W. B., 1930, str. 474).

²⁸ Často se s městem a s městskými lidmi spojuje úspěchanost, uzavřenost, anonymnost atd.

lidmi. „Pozitivní vztah obyvatel k jejich městu anebo pozitivní identifikace s městem je reflexí energie, zdraví, dynamiky a životaschopnosti města.“²⁹ Město lze tedy chápat jako složitý sociální systém, který se vyznačuje rozvinutou dělbu práce a velkou hustotou obyvatelstva, které je sociálně různorodé. Právě sociální heterogenost lze chápat jako jeden z významných znaků města.³⁰

Typická specifika města – již zmiňovaná velikost, hustota, heterogenost, složitost sociálního ústrojí – současně znamenají i nutnost klást daleko větší důraz na vzájemnou spolupráci, racionalitu, odlišnost názorů. Je třeba mít na paměti, že městští lidé a jejich ekonomické zajištění je vysoce závislé nejen na sobě samých, ale i na ostatních.³¹

Můžeme říci, že město je územním společenstvím, které je charakteristické velkou hustotou obyvatelstva, budov a sítí. Členové města žijí pospolu a sdílejí zde základní podmínky společného života. Jedním ze znaků městské komunity je možnost v jejím rámci uspokojovat základní lidské potřeby a aktivity.³²

3.2 Venkov a venkovské prostředí

Podobně nejednoznačná se ukazuje i snaha vymezit venkov a s ním spojené venkovské obce. Už z toho důvodu, že kritéria, na jejichž základě lze definovat venkovský prostor, nejsou uváděna jednotně. Autoři³³ zabývající se daným tématem nám nabízejí různé varianty definice, co je to venkov a venkovské prostředí. Tito autoři však především sledují a zdůrazňují znaky venkova, které považují pro svou specializaci za důležité. Podobně jako město lze venkov vymezit z demografického hlediska nízkým počtem a hustotou obyvatelstva, z hlediska sociologického a antropologického určitým způsobem života, či z urbanistického pohledu, který venkov posuzuje z hlediska typu zástavby.³⁴

²⁹ Bitušíková, Alexandra. „Identita v diverzite a diverzita videntite súčasného mesta.“ In Soukupová, Blanka, ed. et al. *Město -identita –paměť*. Bratislava: Zing Print, 2007. Str. 222. ISBN 978-80-88997-40-5.

³⁰ Musil, Jiří. *Sociologie soudobého města*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967. 320 s. Sociologická knižnice.

³¹ Musil, Jiří. *Sociologie soudobého města*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967. 320 s. Sociologická knižnice.

³² Linhart, Jiří, Vodáková, Alena, Petrušek, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80718416411.

³³ Blažek, B., (1998), Nunvářová, S., (2006), Perlín, R. (1998), Slepíčka, A., (1981) a další.

³⁴ Perlín, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998. Dostupné na adrese:

<http://www.researchgate.net/publication/228386326_Venkov_typologie_venkovskho_prostoru/file/9c96052a5889498e30.pdf>

Obecně lze venkov chápat jako prostor, který zahrnuje volnou nezastavěnou krajinu a venkovská sídla – vesnice, vsídky a venkovské osady a samoty. Pro venkov jsou charakteristické méně intenzivní sociálně ekonomické kontakty a menší hustota mezi jednotlivými subjekty, které se ve venkovském prostoru pohybují.³⁵

V České republice je venkov nejčastěji vymezen jako „*území převážně přírodního charakteru vně městských sídel, jehož součástí jsou venkovská sídla, tj. sídla do 2000 obyvatel.*“³⁶ Venkovské obce jsou tedy definovány z právního i správního hlediska na základě velikosti obce. V této souvislosti je třeba si ovšem uvědomit, že existují obce, které mají jednoznačně venkovský charakter a přitom mají více než 2000 obyvatel, stejně jako známe malá sídla, která čítají méně než 2000 obyvatel, ale svou urbanistickou strukturou nebo architektonickou kvalitou jednotlivých domů jsou spíše městská než venkovská.^{37 38}

Vycházejí z tohoto vymezení venkova, zahrnuje venkovský prostor 5571 obcí, což činí 89,1% všech sídel³⁹ České republiky a žije v něm 26,9% obyvatel ČR.⁴⁰ Vývoj počtu venkovských obcí České republiky a obyvatel v nich je od roku 2004 podrobně zobrazen v příloze č. 5.

Druhým nejpoužívanějším kritériem při vymezení venkova je hustota osídlení. V takovém případě se ve státech EU považuje za venkov území s hustotou obyvatelstva do

³⁵ Perlín, Radim. Venkov, typologie venkovského prostoru. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998. Dostupné na adrese:

<http://www.researchgate.net/publication/228386326_Venkov_typologie_venkovskho_prostoru/file/9c96052a5889498e30.pdf>

³⁶ Hrabánková, Magdaléna, Trnková, Věra. *Hodnocení území z pozice agrární regionální politiky a rozvoje venkova*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1996. 81 s. Výzkumná studie; č. 35. ISBN 80-85898-42-X.

³⁷ Např. Rabštejn nad Střelou, nejmenší historické město v České republice, který měl v roce 2011 pouze 23 obyvatel s trvalým bydlištěm.

³⁸ Perlín, Radim. Venkov, typologie venkovského prostoru. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998. Dostupné na adrese:

<http://www.researchgate.net/publication/228386326_Venkov_typologie_venkovskho_prostoru/file/9c96052a5889498e30.pdf>

³⁹ Sídlo je „*Prostorově oddělenou jednotku, kterou tvoří skupina domů (usedlostí, staveb) a která je oddělena od dalších sídel volným nezastavěným prostorem. Sídlo má nebo v minulosti mělo převážně obytnou funkci, kterou dnes mohla nahradit funkce rekreační.*“ (Pásková, M., Zelenka, J., 2002).

⁴⁰ K 16. 12. 2013.

100 obyvatel na 1 km².⁴¹ Zde je nutné si uvědomit, že je zcela klíčové, z jaké jednotky budeme hustotu zalidnění počítat.⁴²

Jelikož pojem venkovské obce i poté, co je těmito způsoby definován, je stále příliš obecný, bývá vymezován dalšími kritérii. (viz Tabulka 1)

Tabulka 1: Kritéria venkovských obcí v ČR

Kritérium	Hlavní charakteristika
Administrativní / Právní	Městy jsou ty obce, které stát jako města definuje a která mají právo používat městská práva a městský znak. Toto označení nově propůjčuje městům předseda Poslanecké sněmovny a nemá žádný administrativní nebo jiný význam. Jeho jediný význam je prestižní.
Architektonické	Dominance nízkopodlažní zástavby v individuálních rodinných domech, které nemají vybudovány přízemí, které je určené k obchodní činnosti. Venkovský dům je doplněn hospodářským zázemím, které původně sloužilo pro zemědělskou prvovýrobu a v současnosti slouží k zabezpečení provozu domu. Typické je vymezení dvora a zahrady s výrazně oddělenými funkcemi.
Ekonomické	Venkovské sídlo je takové sídlo, kde dominantní nebo rozhodující činností je zemědělství a primární výroba potravin a kde významný podíl ekonomicky aktivních osob vyjíždí do zaměstnání mimo toto sídlo.
Historické	Sídlo, které v minulosti získalo městská práva je městem, ostatní sídla jsou vesnicemi.
Sociální	Venkovské sídlo je takové sídlo, kde existují mnohem užší sociální kontakty mezi jednotlivými obyvateli sídla, kde existuje dlouhodobá neformální sociální kontrola a participace.

⁴¹ Vymezení na základě hustoty osídlení se používá zejména pro mezinárodní srovnání. Proto stanovená hranice 100 obyvatel na 1 km² nemusí v některých zemích dostatečně vystihovat rozdíly venkovského a městského prostoru, jelikož se průměrné hustoty zalidnění v různých státech liší. Stanovená hodnota je tak značně variabilní. (Nunvářová, S., 2006).

⁴² V případě malých územních jednotek se nám může snadno stát, že vymezíme území, která budou mít větší hustotu než 100 obyvatel/km². Naopak u velkých jednotek se může stát, že budou klasifikovány jako venkovské (okresy, kraje – např. celý Jihočeský kraj lze poté chápat jako venkov). (Perlín, R., 1998).

Statistické	Venkovské sídlo je takové sídlo, které má méně než konvenčně stanovený počet obyvatel.
Urbanistické	Venkovské sídlo je vymezeno jako sídlo s typickou urbanistickou strukturou nízkopodlažní zástavby s vysokým podílem rodinných domů, s málo vyvinutou uliční sítí, s dominantním prostorem návsi jako společenského a kulturního centra sídla a vysokým podílem zeleně v sídle.

Pramen: Perlín, Radim. Venkov, typologie venkovského prostoru. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998. Vlastní zpracování.

Z předešlého textu je zřejmé, že definice venkovského prostoru by měla obsahovat souhrn pro něj typických prvků jako je krajina s vesnicemi, obyvatelé a jejich převládající hospodářská činnost, typický životní styl zahrnující mimo jiné vesnické tradice, sešlosti, a silnější pocit sounáležitosti s přírodou.⁴³ Venkov lze definovat jako obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustotou obyvatelstva, které zastává odlišný způsob života, jenž je většinou propojen s přírodou a lepším životním prostředím.⁴⁴ Lidé ve venkovském prostředí jsou na sobě často sociálně závislí a lze tak na venkově nalézt určitou uzavřenost a ucelenost místní komunity.⁴⁵

3.3 Město vs. venkov

Publikované definice ať už venkovského nebo městského prostoru jsou velice často postaveny na porovnání obou prostorů. Autoři mezi nimi charakterizují rozdíly, kterými následně dané prostředí vymeží. Město a venkov chápou jako antonyma, která spojuje, či rozděluje celá řada symptomů. Tímto způsobem lze venkov vymežit jako doplněk k urbánnímu. To, co nelze připsat městu, to, co zbude, je venkov.⁴⁶

⁴³ Diviš, Ivan. (2005). „Stavby ve venkovském prostoru“. In ŠTENCLOVÁ, Š., et. al. *Obnova venkovského prostoru*. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, Fakulta lesnická a environmentální, Katedra staveb, 2005. 83, [21] s., [4] s. obr. příl. ISBN 80-213-1277-7.

⁴⁴ Linhart, Jiří, Vodáková, Alena, Petrušek, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80718416411.

⁴⁵ K posílení venkova a jeho rehabilitaci přispělo např. založení Spolku pro obnovu venkova v roce 1993, který se snaží motivovat a podněcovat občany žijící na venkově ke společenské aktivitě a podílení se na vývoji obcí. Pod záštitou tohoto spolku se letos pořádá již 20. ročník soutěže Vesnice roku.

⁴⁶ Perlín, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998. Dostupné na adrese: <http://www.researchgate.net/publication/228386326_Venkov_typologie_venkovskho_prostoru/file/9c96052a5889498e30.pdf>

Ze sociologického či antropologického hlediska je venkov charakterizován především skrze venkovskou komunitu, která se vymezuje několika znaky v protikladu ke komunitě městské. Lidé na venkově jsou na sobě vzájemně daleko závislejší, výběr profese je zde velice omezen a to nejen co se týče oblasti zaměstnání, ale především zde existuje značný nedostatek pracovních míst. Služby mají na venkově nižší úroveň než ve městě.⁴⁷

Obyvatelé venkova si jsou sociálně rovnější než ve městě i z toho důvodu, že je zde zúžený prostor sociální mobility. S venkovy je často spojována silnější vazba na tradici a neinklinují tolik k sociální změně jako lidé z města. Město je anonymní oproti venkovu, na kterém vědí všichni o všem. Právě díky tomu malé komunity, kde se navzájem lidé znají, posilují skupinovou soudržnost. Lidé jsou ochotni podílet se na společném životě, jsou na sobě do jisté míry závislí⁴⁸, což jejich vztahy prohlubuje.⁴⁹

Pokud bychom definovali městský prostor vymezením vůči venkovskému a naopak, našli bychom mnoho protichůdných znaků, které jsou uváděny v odborné literatuře. Zjevným rozdílem je například odlišné množství vícepodlažních budov, s tím související zastavěnost území dané obce a hustota obyvatelstva.⁵⁰ Venkov je často spojován s bližším kontaktem s přírodou, město naopak s kulturním vyžitím. Obyvatelé měst jsou v nemožnosti zajistit si dostatečnou obživu na venkovském území, které využívá daleko efektivněji prostor k zemědělským činnostem, závislí.⁵¹

V současné době však nelze rozlišení venkova a města stavět na podobných základech. Město a venkov tvoří jednotný, neoddělitelný systém. Hranice mezi těmito dvěma prostory, pokud vůbec existují, jsou nezřetelné a těžko uchopitelné. Není možné jejich vzájemný vztah pojímat v dichotomii.⁵² Naopak je třeba tento vztah města a venkova chápat jako určitou vzájemnou závislost. Oba prostory se v určitém smyslu prolínají a

⁴⁷ Linhart, Jiří, Vodáková, Alena, Petrušek, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80718416411.

⁴⁸ Městští lidé jsou na sobě navzájem rovněž závislí, ale jiným způsobem. Pro lidi žijící na venkově je nutné udržovat určité vztahy v osobnější rovině, než je potřeba ve městě.

⁴⁹ Linhart, Jiří, Vodáková, Alena, Petrušek, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80718416411.

⁵⁰ Slepíčka, Alois. *Venkov a/nebo město*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1981, 367 s.

⁵¹ Blažek, Bohuslav. *Venkov, města, média*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 1998, 362 s. ISBN 80-85850-59-1.

⁵² Maříková, Pavlína. Teoretické koncepty města a venkova. Dostupné na adrese: <pef.czu.cz/~marikova/Prednasky/cv8.pdf>

navzájem se ovlivňují.⁵³ Město pro venkovské oblasti nepředstavuje „parazita“, který z venkovských oblastí čerpá produkty, pracovní síly, využívá je k duševní či fyzické regeneraci, ale může toto okolí i povznášet. Město může naopak pro venkov představovat obranné, správní, hospodářské, kulturní a duchovní centrum.⁵⁴

3.4 Urbanizace a kontraurbanizace

I u pojmu urbanizace, přestože se s ním setkáváme častěji než u termínu kontraurbanizace, nenalezneme jednotnou definici. Nicméně po mnohačetných pokusech historiků, sociologů a geografů formulovat definici urbanizace, se dnes nejčastěji setkáme s vysvětlením, že: „Urbanizace je komplexní společenský proces proměňující prostorovou organizaci a sociální strukturu společnosti.“⁵⁵

Jelikož je urbanizace mnohostranným procesem, je nutné ho zkoumat současně z více hledisek. Proto se začala v 60. letech 20. století rozlišovat urbanizace ekonomická, demografická, prostorová a sociální. Ekonomickou urbanizací se rozumí zvětšování počtu osob pracujících mimo zemědělství. Z hlediska demografického je urbanizace chápána jako proces stěhování obyvatelstva z venkova do měst. U tohoto vymezení je klíčovým problémem určení toho, co je vlastně městské sídlo⁵⁶. Kolísání mezi celou řadou názorů autorů relevantní literatury, jak město definovat, jsem naznačila již v kapitole „Definice města a městského prostředí“. Za urbanizaci prostorovou se považovala změna hmotného a prostorového uspořádání sídel. Sociální urbanizace pak byla interpretována jako proces, při němž si lidé osvojují městský způsob života.⁵⁷

Pro mou práci je důležitý především sociálně-antropologický pohled na věc. Přesto jsem zde uvedla i další definice z odlišných hledisek, které jsou pro pochopení urbanizace nezbytné. A to nejen z důvodu toho, že pokud chceme interpretovat urbanizaci, je třeba propojit různé přístupy, ale především kvůli tomu, že definice a pojetí urbanizace se vyvíjela i v důsledku toho, že byla urbanizace zkoumána z hledisek různých věd. Postupně

⁵³ Maříková, Pavlína. Teoretické koncepty města a venkova. Dostupné na adrese: <pef.czu.cz/~marikova/Prednasky/cv8.pdf>

⁵⁴ Blažek, Bohuslav. *Venkov, města, média*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 1998, 362 s. ISBN 80-85850-59-1.

⁵⁵ Horská, Pavla, Maur, Eduard, Musil, Jiří. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 352 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-718-5409-3.

⁵⁶ Horská, Pavla, Maur, Eduard, Musil, Jiří. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 352 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-718-5409-3.

⁵⁷ Horská, Pavla, Maur, Eduard, Musil, Jiří. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 352 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-718-5409-3.

docházelo k přechodu od úzkého demografického a geografického pojetí k tomu širšímu sociologickému a antropologickému.⁵⁸

Urbanizace ze sociologického či antropologického hlediska je chápána buď jako proces difuze, nebo jako proces akulturace. Pokud mluvíme o difuzi, jedná se o šíření hodnot, postojů a různých prvků tzv. městské kultury⁵⁹ do venkovského prostředí. Oproti tomu akulturace znamená, že u obou kultur, městské i venkovské, dochází k výrazným a mnohačetným změnám vedoucím k reorganizaci celé kultury. A přestože akulturace proudí oběma směry, tj. z měst na venkov a z venkova do města, kulturní působení městských vzorů na venkově je obvykle silnější než naopak.⁶⁰ Z tohoto hlediska je urbanizace definována jako kulturní a sociálně-psychologický proces, jehož prostřednictvím si lidé osvojují kulturu, včetně vzorců chování, forem sociální organizace, ale i způsoby myšlení, které působí ve městech či jsou pro města typické.⁶¹

Autoři relevantní literatury se shodnou, že urbanizaci zcela jistě nelze chápat jako popis růstu nebo změn jednotlivých měst. Urbanizace je spíše systémovou změnou, jedná se o změnu prostorové organizace společnosti. Pokud mluvíme o urbanizaci, mluvíme o jedinečném přechodu z převážně venkovské společnosti do společnosti převážně městské. Podobně nelze urbanizaci chápat jako kontinuální historický proces, který by probíhal po celou dobu od vzniku prvních měst. Urbanizace je v tomto smyslu konkrétní a časově omezený proces, který znamená nejen změnu osídlení, ale i proměnu všech stránek sociálního a kulturního života.⁶²

Kontraurbanizace

Pojem kontraurbanizace není v České republice doposud příliš znám a užíván. A to i v případě autorů, kteří se danou problematikou zabývají.⁶³ Kontraurbanizace v našem prostředí je charakterizována jako významný decentralizační proces v systému osídlení,

⁵⁸ Horská, Pavla, Maur, Eduard, Musil, Jiří. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 352 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-718-5409-3.

⁵⁹ Zde opět narážíme na zásadní problém, jakým způsobem a do jaké míry definovat „městskou kulturu“.

⁶⁰ Ale v posledních několika letech jsme svědky i silného vlivu z venkova do měst, např. farmářské trhy, zelené bedýnky, zahrádkářské kolonie, komunitní zahrady, poptávka po bioproduktech apod.

⁶¹ Horská, Pavla, Maur, Eduard, Musil, Jiří. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 352 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-718-5409-3.

⁶² Horská, Pavla, Maur, Eduard, Musil, Jiří. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 352 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-718-5409-3.

⁶³ Bernard (2006), jehož práce pojednává o českých a rakouských migrantech, kteří se přestěhovali z města na venkov, tento fenomén konkrétně nepojmenovává. Stejně tak Říčan (1999).

během kterého dochází k dobrovolné migraci lidí z měst na venkov.⁶⁴ Přičemž je důležitá jejich vazba k novému místu, které si vybrali pro své žití. Migranti se do nové lokality stěhují se všemi svými aktivitami. Využívají místních služeb, pracují v okolí svého bydliště, tráví zde většinu svého volného času a tím dochází k různě rychlému procesu opouštění vazeb na město.⁶⁵

3.4.1 Kontraurbanizace vs. Suburbanizace

Asi nejsnadněji se kontraurbanizace vymezuje v porovnání se suburbanizací. V druhé polovině 90. let se suburbanizace stala dominantním trendem, který přetrvává do současnosti.⁶⁶ Pro suburbanizaci je typické hledání kvalitního bydlení v dostupné vzdálenosti od jádrového města, které migrantům nabízí práci, služby a další aktivity. Migranti se cíleně stěhují do takové vzdálenosti, která jim umožňuje pohodlné využití města, na které jsou i po přestěhování nadále intenzivně napojeni.⁶⁷ Můžeme dokonce říci, že při suburbanizaci dochází k jakési přeměně venkovského prostředí na městské, přičemž migrant má zdroj v jádrovém městě a cíl v suburbánní zóně metropolitního regionu.⁶⁸ Stejně jako kontraurbanizace je tedy suburbanizace decentralizační proces v systému osídlení, přičemž v českém prostředí je stále významnější než kontraurbanizace.

Pomocí tzv. funkčního vymezení⁶⁹ lze nalézt a definovat některé rozdíly mezi kontraurbanizací a suburbanizací. Například zatímco suburbanité se především stěhují do takové vzdálenosti od města, aby mohli plně využívat nabízené možnosti, při

⁶⁴ Šimon, Martin, Ouředníček, Martin. „Migrace na venkov a kontraurbanizace: Přehled konceptů a diskuze jejich relevance pro výzkum v Česku.“ *Geografie pro život ve 21. století*. Sborník příspěvků z XXII. Sjezdu České geografické společnosti pořádaného Ostravskou univerzitou v Ostravě 31. srpna – 3. září 2010. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě: 738-743. 2010.

⁶⁵ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

⁶⁶ Ouředníček, Martin. Suburbanizace Prahy. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 27 (1): 235-253. 2003.

⁶⁷ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

⁶⁸ Ouředníček, Martin. „Differential Suburban Development in the Prague Urban Region“. *Geografiska Annaler: Human Geography* 89B, 2: 111 - 125. 2007. Dostupné na adrese: <<http://web.natur.cuni.cz/~slamak/gacr/annaler.pdf>>

⁶⁹ Champion, Anthony. *Counterurbanization: The changing pace and nature of population deconcentration*. London: Edward Arnold. 1989. ISBN 0-7131-6573-1.

kontraurbanizaci dochází k přesunu obyvatel z města do venkovského prostředí mimo metropolitní regiony a postupně dochází k částečnému nebo úplnému opuštění vazeb na město.⁷⁰

Mnozí autoři a výzkumníci se snaží suburbanizaci a kontraurbanizaci jasně vymezit a oddělit tyto dva pojmy od sebe, přestože ve skutečnosti je mezi nimi jen málo viditelný rozdíl. V odborné literatuře je za hlavní diferencovanost mezi těmito dvěma jevy považován vztah k městu a způsob života v něm. Vedle sociologického hlediska se ještě často vyskytuje geografický pohled na věc. Z geografického hlediska jsou k odlišení suburbanizace a kontraurbanizace využívány charakteristiky, které umožňují zachytit intenzitu propojenosti území a jeho obyvatel s městem, tedy již zmiňované dojíždění do práce a za službami, či časová dostupnost do města. Sociologický přístup se naopak soustředí na životní styl migrantů, jejich motivace, které je přivedly k migraci. Kontraurbanité odcházejí z města a jeho bezprostředního vlivu pryč. K tomu je motivuje venkovský styl života, který není tolik hektický, konzumní, a je ohleduplnější k životnímu prostředí. Suburbánní migranti jsou nadále plně závislí na funkcích města a neopouštějí městský styl života.⁷¹

Souhrnně řečeno, autoři z geografického prostředí upřednostňují spíše prostorově definovanou hranici mezi suburbanizací a kontraurbanizací, zatímco autoři ze sociologického prostředí kladou důraz na odlišnost životního stylu v souvislosti se změnou lokality, ve které bydlí.^{72 73}

⁷⁰ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

⁷¹ Šimon, Martin, Ouředníček, Martin. „Migrace na venkov a kontraurbanizace: Přehled konceptů a diskuze jejich relevance pro výzkum v Česku.“ *Geografie pro život ve 21. století*. Sborník příspěvků z XXII. Sjezdu České geografické společnosti pořádaného Ostravskou univerzitou v Ostravě 31. srpna – 3. září 2010. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě: 738-743. 2010.

⁷² Šimon, Martin, Ouředníček, Martin. „Migrace na venkov a kontraurbanizace: Přehled konceptů a diskuze jejich relevance pro výzkum v Česku.“ *Geografie pro život ve 21. století*. Sborník příspěvků z XXII. Sjezdu České geografické společnosti pořádaného Ostravskou univerzitou v Ostravě 31. srpna – 3. září 2010. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě: 738-743. 2010.

⁷³ Je třeba mít na paměti, že toto rozlišení je pouze teoretické. Charakteristiku kontraurbanitů a suburbanitů můžeme chápat pouze jako určité ideální typy a tak s tím i pracovat.

3.5 Amenitní migrace

Při zkoumání kontraurbanizace z teoretického hlediska jsem narazila v odborné literatuře na zmínku o amenitní migraci, které se však autoři⁷⁴, kteří zkoumali kontraurbanizaci, blíže nevěnovali a pouze ji brali v potaz. Přitom amenitní migrace⁷⁵ je v mnohých znacích kontraurbanizaci podobná, jak jsem zjistila při bližším zkoumání.

Pokud mluvíme o amenitní migraci, máme na mysli specifický typ migrace, jehož účastníci jsou motivováni především vidinou žít v hodnotnějším socio-kulturním prostředí a touží po zlepšení kvality svého života. Často tyto kroky podstupují lidé, u kterých příroda a životní prostředí zabírají přední příčky v jejich hodnotovém žebříčku.⁷⁶ Z tohoto důvodu častěji směřují amenitní migranti z městského prostředí do venkovské krajiny.

Pojem „amenitní migrace“ vznikl počeštěním anglického slova „amenity migration“, které není jednoduché doslovně přeložit tak, aby plně vynikl jeho význam.⁷⁷ Můžeme se setkat s pojmem „požitková migrace“⁷⁸, což je dle mého názoru zavádějící a plně nevystihuje svůj význam. Tedy migraci za lepší kvalitou života, pohodou, krásou, pohodlím a lepším zdravím.⁷⁹

Pokud bychom měli jednoduše shrnout, co je to amenitní migrace, nelze opomenout, že jde především o dobrovolné stěhování za lepší kvalitou života, za lepším životním prostředím a krásou krajiny.⁸⁰ Zpravidla se rozlišují dvě základní formy amenitní migrace.

⁷⁴ Šimon Martin (2006, 2011a, 2011b), Šustrová, Klára (2012), Ouředníček Martin (2003, 2007, 2010), Bernard Josef (2006), Řičan Pavel (1999).

Proto použiji počeštěný překlad „amenitní migrace“. (Bartoš, M., 2011)

⁷⁶ Havlíková, Gabriela. *Předpoklady vzniku amenitní migrace v přírodním parku Česká Kanada. Diplomová práce.* České Budějovice: Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. 2011.

⁷⁷ Bartoš, Michael, Kušová, Drahomíra, Těšitel, Jan, Novotná, Marie, Kopp, Jan, Macháček, Jaroslav, Moss, Laurence A. G., Glorioso, Romella S. *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky: výsledky projektu GA ČR 403/07/0714: "Amenitní" migrace jako nová forma specifické globální migrace obyvatel. Její vliv na socioekonomický rozvoj rurálních oblastí České republiky.* Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, 196 s. ISBN 978-808-7154-496.

⁷⁸ Bartoš, Michael, Kušová, Drahomíra, Těšitel, Jan, Novotná, Marie, Kopp, Jan, Macháček, Jaroslav, Moss, Laurence A. G., Glorioso, Romella S. *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky: výsledky projektu GA ČR 403/07/0714: "Amenitní" migrace jako nová forma specifické globální migrace obyvatel. Její vliv na socioekonomický rozvoj rurálních oblastí České republiky.* Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, 196 s. ISBN 978-808-7154-496.

⁷⁹ Proto ve své práci použiji počeštěný překlad „amenitní migrace“. (Bartoš, M., 2011)

⁸⁰ Bartoš, Michael, Kušová, Drahomíra, Těšitel, Jan, Novotná, Marie, Kopp, Jan, Macháček, Jaroslav, Moss, Laurence A. G., Glorioso, Romella S. *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky: výsledky projektu GA ČR 403/07/0714: "Amenitní" migrace jako nová forma specifické globální migrace obyvatel. Její vliv na socioekonomický rozvoj rurálních oblastí České republiky.* Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, 196 s. ISBN 978-808-7154-496.

Vedle migrace za lepším životním prostředím se do amenitní migrace řadí stěhování za kulturními zvláštnostmi území.⁸¹

Cultural amenities⁸²

Tato forma amenitní migrace je zaměřena na konkrétní sociálně-kulturní aspekty cílového území.⁸³ Mezi tyto kulturní zvláštnosti lze zahrnout specifický životní styl, povahu místního společenství či tradice. V České republice se amenitní migrace projevuje především jako migrace do historického centra Prahy, do Českého Krumlova a dalších starobylých měst s dlouhodobou historií jako je např. Telč či Litomyšl.⁸⁴

Natural amenities⁸⁵

Pro mou práci je však důležitější druhá forma amenitní migrace, kterou lze představit jako migraci do ryze venkovského prostoru, kde je zachovalá příroda a kam lidi vede vnitřní potřeba žít v hezkém prostředí.⁸⁶ Právě migrace tohoto typu je v českém prostředí nejrozšířenější.

Jednoduše řečeno amenitní migrace je specifická tím, že pro migranty, kteří se rozhodnou opustit město a odstěhovat se na venkov, jsou důležité jejich hodnotové orientace a osobní preference pro jejich stěhování. Migrace v tomto případě tedy není motivována ekonomicky, ale spíše snahou o život v lepším prostředí, které pro ně představuje kvalitnější život.⁸⁷

⁸¹ Bartoš, Michael, Kušová, Drahomíra, Těšitel, Jan, Novotná, Marie, Kopp, Jan, Macháček, Jaroslav, Moss, Laurence A. G., Glorioso, Romella S. *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky: výsledky projektu GA ČR 403/07/0714: "Amenitní" migrace jako nová forma specifické globální migrace obyvatel. Její vliv na socioekonomický rozvoj rurálních oblastí České republiky.* Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, 196 s. ISBN 978-808-7154-496.

⁸² V doslovném překladu „kulturní vybavenost, výhody...“ – pozn. autora.

⁸³ Bartoš, Michael, Kušová, Drahomíra, Těšitel, Jan, Novotná, Marie, Kopp, Jan, Macháček, Jaroslav, Moss, Laurence A. G., Glorioso, Romella S. *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky: výsledky projektu GA ČR 403/07/0714: "Amenitní" migrace jako nová forma specifické globální migrace obyvatel. Její vliv na socioekonomický rozvoj rurálních oblastí České republiky.* Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, 196 s. ISBN 978-808-7154-496.

⁸⁴ Loquenz, J., Šimon, M. Amenitní migrace. *Geografické rozhledy* 23 (2): 26-27. 2013. ISSN 1210-3004.

⁸⁵ V doslovném překladu „přírodní vybavenost, výhody...“ – pozn. autora.

⁸⁶ Novotná, M., Kopp, J. *Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky.* Plzeň: Katedra geografie ZČU. 2011. ISSN 1211-7420.

⁸⁷ Loquenz, J., Šimon, M. Amenitní migrace. *Geografické rozhledy* 23 (2): 26-27. 2013. ISSN 1210-3004.

Dalo by se říct, že amenitní migrace je vedle kontraurbanizace jedním z mnoha konceptů, který definuje migraci z města a městského prostoru na venkov a do venkovského prostoru.⁸⁸

3.6 Výzkumy zabývající se podobnou tematikou

Přestože je kontraurbanizace v České republice poměrně nový jev a téměř neprobádaný fenomén, existuje již několik výzkumů⁸⁹, které se cílenému stěhování z městského území do venkovského prostředí věnují. Výzkumy zabývající se danou tematikou si kladly za hlavní cíl především zjistit motivace a hodnoty, které vedly migranty k opuštění městského života a přestěhování se na venkov. Dalším cílem bylo zjistit pozitivní a negativní stránky obou prostředí, městského a venkovského, ze subjektivního hodnocení migrantů, kteří s oběma prostory mají několikaleté zkušenosti.⁹⁰

91 92

I když se každý výzkum zaměřil na kontraurbanizaci z jiného úhlu pohledu, výsledky všech zmíněných prací se shodují v tom, že hlavním důvodem k opuštění města a přestěhování se na vzdálený venkov je touha respondentů pobývat v bezprostřední blízkosti přírody. Přistěhovalci vnímají přírodu nejen jako kulisu jejich každodenního života, ale především jako místo, kde tráví čas aktivitami a činnostmi, které není možné

⁸⁸ Šimon, M. Kontraurbanizace: Chaotický koncept? *Geografie* 116 (3): 231-255. 2011a. ISSN 1544-8452.

⁸⁹ Intenzivně se tématu kontraurbanizace věnuje Martin Šimon (2006, 2011a, 2011b), který spolupracuje s dalšími autory, kteří se tématu věnují přímo, viz Šustrová (Šustrová, K., Šimon, M., 2012), nebo se kontraurbanizace jen okrajově dotýkají, viz Ouředníček, který se spíše hlouběji věnuje spíše suburbanizaci a městu (2003, 2007, 2010). Další výzkum orientovaný na stěhování z města na venkov vedl Josef Bernard (2006), který se zaměřil na to, jak a v jaké míře probíhá sociální integrace přistěhovalců z města mezi starousedlíky. Třetí práce na toto téma, která stojí za zmínku, je diplomová práce Pavla Říčana (1999), který se zabývá odchodem respondentů z vesnice do města a následnému návratu na venkov.

⁹⁰ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

⁹¹ Bernard, Josef. „Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42 (4): 741-760. 2006. ISSN 0038-0288.

⁹² Říčan, Pavel. Z vesnice na venkov: O cestách tam a zase zpátky. *Biograf* (20): 123 odst. 1999. ISSN 1211-5770. Dostupné na adrese: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2002>>.

vykonávat ve městě.⁹³ Dále přistěhovalci vyhledávají lepší životní prostředí a nerušený klid, který jim umožňuje bydlení ve vlastním domě.⁹⁴

Respondenti, kteří se zúčastnili výše uvedených výzkumů, jako negativa města a městského prostoru zmiňovali zhoršenou kvalitu životního prostředí, zahuštěnost a přeplněnost urbanizovaného prostoru.⁹⁵ Dotazovaní migranti si vedle toho stěžovali na nižší podíl zeleně na celkové ploše města, zvýšenou hladinu hluku, špatné ovzduší, dále na velkou vzdálenost od neurbanizované přírody nebo na nemožnost volného pohybu v zeleni.⁹⁶ Neúměrně přebujelá výstavba, neprostupný prostor a ztráta soukromého prostoru, to respondenti uváděli jako hlavní faktory, které přispívaly k jejich rozhodnutí opustit město a utvrzovalo je to v přesvědčení, že město není dobré pro život.⁹⁷ Město bylo spojováno se stresem, spěchem a napětím v protikladu s venkovem, kde nalézají odpočinek.⁹⁸ Podle dosavadních výzkumů neméně vadila migrantům vyšší cenová úroveň ve městě, která souvisí nejen s vyššími cenami, ale i širšími nákupními možnostmi a obecným sociálním tlakem k vyšší spotřebě.⁹⁹ Dotazovaní byli přesvědčeni, že život v městě plyne rychleji. Respondentům, kteří opustili život ve městě a přestěhovali se na venkov, také vadí zhrubnutí vztahů ve městě a to, že si zde lidé často neváží zdrojů, plýtvají a žijí sobecky.^{100 101}

⁹³ Bernard, Josef. „Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42 (4): 741-760. 2006. ISSN 0038-0288.

⁹⁴ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

⁹⁵ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

⁹⁶ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

⁹⁷ Říčan, Pavel. Z vesnice na venkov: O cestách tam a zase zpátky. *Biograf* (20): 123 odst. 1999. ISSN 1211-5770. Dostupné na adrese: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2002>>.

⁹⁸ Říčan, Pavel. Z vesnice na venkov: O cestách tam a zase zpátky. *Biograf* (20): 123 odst. 1999. ISSN 1211-5770. Dostupné na adrese: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2002>>.

⁹⁹ Říčan, Pavel. Z vesnice na venkov: O cestách tam a zase zpátky. *Biograf* (20): 123 odst. 1999. 1211-5770. Dostupné na adrese: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2002>>.

¹⁰⁰ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹⁰¹ Bernard, Josef. „Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42 (4): 741-760. 2006. ISSN 0038-0288.

V případě, že se otázky výzkumů stočily k pozitivům města, dotazovaní vyzdvihovali dostupnost, kvalitu a výběr služeb¹⁰² a větší pracovní příležitosti. Mnozí neopomenuli ani kulturní vyžití, které město nabízí, a dobré dopravní spojení. Tato pozitiva města chápali respondenti jako něco, co člověku umožňuje větší svobodu.¹⁰³

Při hodnocení venkovského prostředí a života na venkově byla jako negativa respondenty uváděna nízká kvalita nabízených pracovních příležitostí a jeho následné malé finanční ohodnocení. To většina migrantů řeší dojížděním za prací, prací přes internet na dálku nebo dobrovolnou nezaměstnaností.¹⁰⁴ Za velkou nevýhodu je považována nutnost vlastnit automobil, jelikož dopravní obslužnost na venkově je nedostatečná. Nutnost vlastnění automobilu respondenti berou jako novou nechtěnou závislost, která jim plně nedovoluje odpoutat se od moderní techniky.¹⁰⁵ Za další negativum venkova označují špatnou dostupnost služeb a omezený výběr a kvalitu výrobků. To výzkumníci částečně přisuzují tomu, že lidé z města, kteří odejdou bydlet na venkov, jsou zvyklí na odlišný standard dostupných služeb a produktů.¹⁰⁶

Pozitiva venkova a venkovského prostředí, která byla respondenty uváděna, se překrývají s důvody, které migranty vedly k přestěhování se z města na venkov. Nejdůležitějším předpokladem k přestěhování a kladem venkova v jednom byla blízkost přírody, život v lepším životním prostředí a možnost kvalitnějšího bydlení.¹⁰⁷ Dále mají migranti větší pocit svobody pohybu na venkově a oceňují, že mohou být ihned venku.¹⁰⁸ Respondenti často kladli důraz na fakt, že mají vlastní bydlení, zahradu a pozemky, které

¹⁰² Zajímavé je, že přestože širokou škálu služeb uvádějí dotazovaní jako pozitivum městského prostoru, chápou tyto možnosti jako něco, co není určeno pro ně a je orientováno na jiné uživatele, nebo jsou pro ně tyto služby cenově či jinak nedostupné. (Šustrová, K., Šimon, M., 2011).

¹⁰³ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹⁰⁴ Bernard, Josef. „Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42 (4): 741-760. 2006. ISSN 0038-0288.

¹⁰⁵ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹⁰⁶ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹⁰⁷ Říčan, Pavel. Z vesnice na venkov: O cestách tam a zase zpátky. *Biograf* (20): 123 odst. 1999. ISSN 1211-5770. Dostupné na adrese: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2002>>.

¹⁰⁸ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

jim umožňují se seberealizovat. Jeden z výzkumů¹⁰⁹ dokonce upozorňuje na důležitost manuálních prací v životech respondentů. Autoři výzkumné práce je chápou jako podstatný skrytý motiv, který dává migrantům nový životní cíl a smysl. Fyzická a manuální práce respondentům poskytuje široké možnosti seberealizace a vytváří jim novou náplň života.¹¹⁰

Jedním z nezanedbatelných důsledků přestěhování se z města na venkov, který autoři výzkumů zdůrazňují, je pokles intenzity původních sociálních kontaktů z města.¹¹¹ I přes počáteční snahu udržovat tyto „městské vztahy“, dochází postupem času k vzájemnému odcizení a narušení vztahu, ať už z nedostatku času, financí či dlouhé vzdálenosti mezi původním a nynějším bydlištěm.¹¹² Zároveň si však migranti uvědomují, že řada vazeb, kterou udržovali ve městě, pro ně již není důležitá nebo potřebná. Přesto autoři dochází k tomu, že se stěhování z města na vzdálený venkov týká spíše lidí, u nichž jsou sociální náklady¹¹³ na opuštění města nízké.

Dosavadní výsledky výzkumů zabývajících se kontraurbanizací ukazují, že lidé primárně opouštějí město a stěhují se na vzdálený venkov z důvodu lepšího prostředí. Vyhledávají více přírody, prostoru, lepší bydlení. S tím souvisí i důležitost jejich seberealizace a možnost rozvíjet aktivity, které ve městě nebylo možné provádět.¹¹⁴ Přestože dotazovaní dokázali vyjmenovat nespočet záporů městského i venkovského prostoru, byly pro ně prvořadě pozitivní stránky venkova, které hrály v jejich rozhodování přestěhovat se na venkov větší roli než neduhy města.¹¹⁵

¹⁰⁹ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹¹⁰ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹¹¹ Bernard, Josef. „Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42 (4): 741-760. 2006. ISSN 0038-0288.

¹¹² Bernard, Josef. „Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42 (4): 741-760. 2006. ISSN 0038-0288.

¹¹³ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹¹⁴ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

¹¹⁵ Šustrová, Klára, Šimon, Martin. „Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

V rámci analýzy dat získaných z rozhovorů s respondenty jsem se zaměřila na několik problémových okruhů, jak je reflektovali oslovení aktéři. Nejprve jsem se zajímala o důvody a motivace, které vedly respondenty k rozhodnutí opustit město a městské prostředí, v tomto případě hlavní město Prahu, a přestěhovat se na venkov. Dále jsem v rámci rozhovorů zjišťovala subjektivní hodnocení respondentů ve vztahu k oběma prostorům, městského i venkovského. Zajímaly mne negativní a pozitivní stránky, které městu a venkovu respondenti mého výzkumu přisuzovali. Nakonec jsem soustředila pozornost retrospektivnímu pohledu oslovených respondentů na někdejší rozhodnutí opustit město a začít život na venkově.

4.1 Rozhodování aktérů o přestěhování se na venkov – důvody a motivace

V tom, do jaké míry dotázaní respondenti plánovali opustit město a přestěhovat se na venkov, se výpovědi rozdělily do dvou skupin. První skupina chápe rozhodnutí začít nový život na venkově jako relativně rychlé, nikoli dlouhodobě plánované. „*Já bych řekla, že jsem o tom moc dlouhodobě nepřemýšlela.*“¹¹⁶ „*U nás to byla vlastně tak rychlá akce.*“¹¹⁷ „*Rozhodování žádný velký nebylo.*“¹¹⁸ „*Nebylo to vůbec v plánu. Jenom to nějak úplně vyplynulo.*“¹¹⁹

Třicetiletá respondentka si přesně pamatuje, jak jejich rozhodování o přestěhování se z Prahy na venkov probíhalo. „*Byly Vánoce a manžel říkal: ‚Příští rok bysme mohli Vánoce trávit někde jinde.‘ A já říkám: ‚Co blázníš?‘ (nadnesený a ironický tón). Klepala jsem si na čelo, že je to jako nesmysl. A v únoru jsme našli na inzerát tenhle ten objekt, tak jsme se sem jeli podívat v únoru, tak nějak jsme to zvažovali, ještě jsme jezdili na pár dalších míst a v dubnu jsme podepsali smlouvu.*“¹²⁰

V životě rozvedené respondentky, která žije s dcerou, bylo toto rozhodnutí tak nenadálé, že si až zpětně uvědomila závažnost svého kroku v životě. „*Todle byla tak*

¹¹⁶ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹¹⁷ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹¹⁸ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹¹⁹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹²⁰ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

neuvěřitelně zásadní chvíle rozhodnutí, kterou jsem v tu chvíli ani nevnímala, že dochází k nějakému zásadnímu rozhodnutí... ¹²¹

Druhou skupinu představovali respondenti, kteří dlouhodobě počítali s tím, že město opustí a přestěhují se z něj na venkov. „*Nerozhodla jsem se naráz.*“ ¹²² Důvodů, pro takové dlouho plánované rozhodnutí byla celá řada. Dotázaní, kteří plánovali odejít na venkov, byli z různých důvodů upoutáni k městu a neměli možnost rozhodnout se impulzivně. V případě devětačtyřicetileté respondentky bylo opuštění Prahy závislé na financích a času, za jak dlouho dům na venkově dostaví. „*My jsme vlastně plánovali, že se tam odstěhujeme na důchod. No a nakonec se nám to podařilo postavit dřív než před důchodem, o hodně dřív, takže jsme tam začali bydlet.*“ ¹²³ Respondentka, která žije v malé osadě, byla nucena počkat do doby, než všechny její děti dospějí a nebudou na ní závislé. „*Musela jsem si počkat, až vodrostou všechny děti. Ale mám pocit, že to bylo jak stlačený péro. Že ve chvíli, kdy prostě dcera se odstěhovala, tak prostě...*“ ¹²⁴

Ať už svůj odchod na venkov respondenti pojali aktivně, bez velkého rozmýšlení, či ho naopak dlouhodoběji plánovali, jednotně se respondenti mého výzkumu shodli na tom, že chtěli z města a jeho prostředí odejít pryč a žít svůj život v jiném, pro ně vyhovujícím, prostředí. „*Určitě jsem chtěla jít někam pryč z Prahy. Uvažovala jsem o tom odejít na venkov.*“ ¹²⁵ „*Ten život v Praze se mně nelíbil a chtěla jsem být venku.*“ ¹²⁶ „*Měla jsem vždycky pocit, že chci být prostě jinde než v Praze.*“ ¹²⁷ „*Mě to vždycky táhlo ven z Prahy. Já jsem vždycky žila od víkendu k víkendu, že mužu konečně vzít bágel a někam vypadnout.*“ ¹²⁸ „*Mě to tam táhlo, že budu na tý vsi a už nebudu v tom městě.*“ ¹²⁹

Respondentka, která si nejprve dům, ve kterém teď žije, koupila na víkendovou rekreaci, si postupně uvědomovala, jak jí Praha nevyhovuje. „*Najednou jsem si uvědomila,*

¹²¹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹²² Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹²³ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

¹²⁴ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹²⁵ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

¹²⁶ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹²⁷ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹²⁸ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹²⁹ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

že každý víkend, co odjíždím¹³⁰, se mi nechce. A jak počítám ty všední dny v tom tejdnu a doufám, že ten čas bude čím dál tím kratší. “¹³¹

Hlavním faktorem, který z velké části přispěl k rozhodnutí respondentů mého výzkumu odejít z města do venkovského prostředí, byl silný citový vztah k přírodě, jenž jim byl již od dětství předáván a vštěpován rodiči. *„Když si naši postavili chatičku s krbem, tak já jsem tam byla, že jo, strašně šťastná. Vždycky ráno táta vstal a uvařil polivku a udělal nám topinky s česnekem. A pak jsme šli štípat dříví nebo něco. Jako byli jsme furt venku. To byl jeden z těch důvodů... nebo tím motorem, že mně dal tu lásku k zvířatům a k té přírodě.* “¹³² *„Jezdila jsem na prázdniny za babičkou.* “¹³³ *„Furt se právě jezdilo na chalupu, kde sem prostě obdivovala sousedku, která chovala ovce. Prostě pro mě byla uplná bohyně, že prostě má ty ovce a kozy a králíky.* “¹³⁴ *„Myslím, že v dětství mě to mít zahradu, být blíž k přírodě a časté výlety s rodiči jistým způsobem formovaly oproti dětem, co vyrostly třeba na sídlišti.* “¹³⁵ *„Já jsem od malinka jezdila na venkov. Vlastně celý prázdniny, celý léto, když jen to bylo možný, tak jsme byli u babičky.* “¹³⁶

Respondenti zkušenosti z venkova a čas, který na něm strávili před vlastním rozhodnutím, hodnotili velice pozitivně. Venkov měli spojený s dětstvím a hezkými chvílemi svého života. *„Prožila jsem tam u babičky dětství a mám k tomu takovej citovější vztah. Takový ty hezký ty... když byly ty volna a chodila jsem taky do oddílu. A jezdili jsme do jižních Čech na tábory, takže takový to hezký, bezstarostný mám spojený s jižníma Čechama, s mojí babičkou a s tím oddílem (smích).* “¹³⁷ *„Díky našim jsme furt někam jezdili a byli jsme venku. Jezdila jsem ke dvěma babičkám. K jedný na Novou hospodu, která měla malinkej domeček s takovou krásně upravenou... chatička se zahradou, kde jsme trávili dětství, a k druhý do Nespek, která měla nádhernou zahradu okolo toho domu.* “¹³⁸

To stěžejní, co motivovalo respondenty mého výzkumu k zásadnímu kroku opustit hlavní město Prahu a přestěhovat se na venkov, byl především silný pocit nespokojenosti

¹³⁰ Z venkova do Prahy. – pozn. autora.

¹³¹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹³² Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije tři roky.

¹³³ Respondent E. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Na venkově žije 4 roky.

¹³⁴ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹³⁵ Respondent E. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Na venkově žije 4 roky.

¹³⁶ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹³⁷ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

¹³⁸ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

ve městě, který vznikl na základě negativ, jež přisuzovali městu a městskému prostředí¹³⁹. Naopak na venkově našli dotázaní respondenti hodnoty, které ve městě postrádali¹⁴⁰.

4.1.1 Představy aktérů o životě na venkově

Většina respondentů mého výzkumu si příliš nepředstavovala, jaké to bude přestěhovat se na venkov. „*Neměla. Jako fakt neměla*¹⁴¹.“¹⁴² „*Že bych si večer říkala: ‚No to budu muset...‘, to jsem takhle nepřemejšlela. Vůbec mě nenapadlo se tím nějak nervovat.*“¹⁴³ Odůvodnili to buď tím, že na nějaké představy neměli zkrátka čas kvůli rychlému rozhodnutí přestěhovat se na venkov a samotnému stěhování. „*Takže to byla otázka strašně rychlého rozhodnutí.*“¹⁴⁴ Nebo se dotázaní respondenti stěhovali do míst, která znali. „*Tenhle kraj docela známe a je nám blízkej... Kousek tady na jih máme chalupu.*“¹⁴⁵ „*My tím, že jsme to tam opravdu znali, tak my jsme šli do domácího.*“¹⁴⁶ Uznávali, že díky předešlému kontaktu s místem, které si vybrali pro svůj nový život na venkově, věděli, do čeho jdou. „*My jsme to trochu znali z toho, že jsme tam jezdili na ty víkendy.*“¹⁴⁷ „*Je pravda, že jsme sem jezdili na chalupu.*“¹⁴⁸ „*My vlastně tím, že jsme tady byli od malinka*¹⁴⁹, *tak jsme věděli, že to není taková ta idylka jako spousta lidí, co se odstěhují z Prahy ze dne na den a najednou jim padne čelist a jsou z toho hrozně překvapení.*“¹⁵⁰

Pouze respondentka, která žije na venkově delší dobu, jezdila na venkov téměř celý život a měla s ním určité zkušenosti, přiznává, že měla idealistické představy ve vesnici něco změnit. Tím se vymykala oproti ostatním respondentům mého výzkumu. „*Já se musím přiznat, že jsem byla šilenej optimista v řadě věcí. Jako třeba, že jsem si myslela, že*

¹³⁹ Srovnej s kapitolou 4.2. Negativa a pozitiva města a městského prostoru.

¹⁴⁰ Srovnej s kapitolou 4.3. Pozitiva a negativa venkova a venkovského prostoru.

¹⁴¹ Představy – pozn. autora.

¹⁴² Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹⁴³ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁴⁴ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁴⁵ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁴⁶ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

¹⁴⁷ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

¹⁴⁸ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁴⁹ Od dětství jezdili k babičce na venkov poblíž jejich nynějšího bydliště – pozn. autora.

¹⁵⁰ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

by se tady v tý vesnici dalo něco udělat. Jako že by třeba děti mohly chodit hrát ping pong, nebo cvičit s nima nebo chodit cvičit do vedlejší vesnice. Nebo tak se nějak zapojit. ¹⁵¹

I přestože dotázaní respondenti měli za to, že si příliš předem svůj život na venkově nepředstavovali, když jsem se jich zeptala, zda se jejich představa vyplnila, někteří se rozpovídali o tom, co je na venkovském životě překvapilo. Respondenti nebyli připraveni, že budou muset na venkově v tak velké míře fyzicky pracovat. *„Mnohem víc fyzický práce. Jako že dřevo a péče o všechna zvířata.* ¹⁵² *„Tady vždycky bude co dělat. Až moc co dělat.* ¹⁵³ *„Člověk tady musí, když přijde z práce, tak maká zase až do večera k padnutí, aby to všechno stihnul... musíte honem uvařit, aby bylo co k jídlu, pak musíte rychle nakrmit zvířata, pak musíte rychle posekat zahradu, vyplejt kousek záhonku nebo prostě pořádek... tam není nikdy konec.* ¹⁵⁴ *„Hrozně, hrozně moc práce.* ¹⁵⁵

Někteří respondenti objevili pozitivní stránku venkova, kterou ani neočekávali. Většinou bylo to, co je překvapilo spojováno s lidskými vztahy ve vesnici. *„Jak tam držeš ty sousedi, ty blízký sousedi při sobě. To společenství, to mě úplně ohromilo. Já jsem to v Praze nezažila.* ¹⁵⁶ Překvapení bylo také spojováno s tím, jak rychle je místní přijali mezi sebe. *„Hrozně vřele nás přijali. Hrozně rychle nás přijali. Tohle je pro mě hrozně pozitivní zjištění, že nás vzali za své, že už jsme jako místní a že se k nám opravdu chovají hezky, bez ničeho.* ¹⁵⁷ Místní lidé přijali přistěhovalé respondenty mého výzkumu nejrychleji přes společné aktivity. *„Já vlastně tohle nejvíc navázala, když se tam začala cvičit zumba a tam se ty ženský všechny seznámily a najednou jsem si se všema začla tykat. Na tý zumbě se to všechno zkamarádilo a dneska už patřím mezi ně.* ¹⁵⁸ *„Tím, že už jsem tu začla bydlet a tak náh jsme se zapojovali do všeho no, protože je nás tu strašně málo, je to malá vesnice, tak se to vylepšilo... Protože pak začly volby a všichni sme chodili sedět do domečku, do kulturáku.* ¹⁵⁹ *A pak je tam takovej sál, kde byly ty zábavy, a tam jsou volby a tam se všichni střídají a sedějí tam a říká se, kdo ještě přišel a nepřišel. Vzájemně si vařej kafe a tak.* ¹⁶⁰

¹⁵¹ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁵² Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹⁵³ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁵⁴ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁵⁵ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁵⁶ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

¹⁵⁷ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁵⁸ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

¹⁵⁹ Respondent B. vysvětluje, že obec nemá nic jiného než takový malý „kulturáček“.

¹⁶⁰ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

4.2 Negativa a pozitiva města a městského prostoru pohledem aktérů

V pohledu těch, kteří cíleně opustili velkoměstské prostředí z důvodů osobní nespokojenosti se životem v městském prostoru, najdeme i po několika letech života na venkově v reflexi negativ a pozitiv městského života více toho negativního. K nejčastěji zmiňovaným negativním stránkám života ve městě patří především přeplněnost města a jeho prostor.¹⁶¹ Toto negativum respondenti spojovali zejména s různými aspekty cestování. Výrazně jim vadilo a nadále vadí přeplněnost městských hromadných prostředků. „Hrozně mi vadí tlačence na ty eskalátory... dřív jsem byla schopná se do toho davu jednoduše vcílenit. Sice mi to bylo nepříjemný, ale teď je mi to teda ultra nepříjemný... Když jedu ve špičce někam a nemůžu se narvat do toho metra, teď za mnou se takhle zavřou ty dveře (názorně ukazuje).“¹⁶² „Vždycky tam na mě bylo moc lidí.“¹⁶³

Spolu s faktickou přeplněností technického rázu jednotlivci negativně reflektují i její „lidský rozměr“. „Hrozně špatně snáším cesty jako veřejnou hromadnou dopravou. Ne protože by to bylo nepohodlný nebo něco, ale kvůli lidem. Kvůli tomu množství těch lidí a to co ty lidi vyzařují. Že ty lidi vyzařují strašně moc všeho možného a mně to nějak asi nedělá dobře no. Já to asi nějak moc silně vnímám a ty lidi jsou unavený, nešťastný, smutný, vzteklý. Všechny ty negativní pocity a ty stresy, který prostě ty lidi ze sebe vyzařují...“¹⁶⁴ „Teď jsou tam ty lidi, teď všichni smrděj, no to je mi úplně... to jako to jsem byla odolnější (smích).“¹⁶⁵ „...Když vezmete metro Ludmila¹⁶⁶, že jo, který je nejhlubší, tak já jsem to dřív nevnímala, a teď když tam přijedu, mladý bydlej na Vinohradech, a jedu u té Ludmily, tak ty davy strašně vnímám. Jako negativně.“¹⁶⁷

Negativní reflexe se netýkaly jen hromadné městské dopravy, ale i individuální dopravy například autem při cestě do zaměstnání. „...ale je to jenom o cestě do práce třeba. Což je úplně hloupost jo, ale já jsem sedla do auta a hodinu jsem se snažila prokutat z bodu A do bodu B...Jediný, co mě dokáže zabrzdit¹⁶⁸, je úplně namazanej traktorista, ale

¹⁶¹ Toto zjištění se shoduje s dosavadními výzkumy na dané téma. Viz kapitola 3.6 Výzkumy zabývající se podobnou tematikou.

¹⁶² Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁶³ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁶⁴ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹⁶⁵ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁶⁶ Respondentka má na mysli Náměstí Míru – pozn. autora.

¹⁶⁷ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁶⁸ Na venkově cestou do práce – pozn. autora.

jen jeden. (smích) a ne dvě stě lidí, který jsou úplně nervní z toho, že nedojedou, kam měli dojet a nestihnou, co měli stihnout. ¹⁶⁹

Poměrně často zmiňovanou negativní stránkou městského prostoru byl respondenty označován spěch a stres¹⁷⁰, který s hektickým způsobem života ve městě dotazovaní spojovali. *„Strašnej stres. Já jsem měla velikej... takže to bylo jako takový... pro mě jako toho už bylo moc. Bylo dost města, bych řekla. Že už jsem potřebovala nějaký to zklidnění a ty nervy tam pracovaly hrozně ze všeho, z toho hektickýho života. Viš a pořád se někam spěchalo, něco se muselo řešit jo. A kolikrát i zbytečně jo. Pak si člověk uvědomí, že se člověk honil...“*¹⁷¹ *„Furt někam ty lidi spěchaj, letěj z práce domů, do bytu, kde maj zatopeno, teplá voda. Nemaj prostě ani křečka, o kterýho se musej postarat, ale všichni spěchaj.“*¹⁷² *„...moc takovej shon a všechno...“*¹⁷³

Respondenti vnímají negativně nejen fakt, že je ve městě lidí příliš, ale i jejich chování, na které si díky životu na venkově odvykli. Přiznávají, že s odstupem času mnohem víc vnímají špatnou náladu lidí ve městě. *„Když jedu ted' do Prahy, tak vidim mnohem víc, jak jsou ty lidi nakrklý, jak se furt tvářej, zarputile. Typickej ten metrovej výraz vostrejch loktů. Všichni jsou prostě nepřijemný... Nedej bože, když se někdo usměje v metru na někoho, tak už jste za úchylna.“*¹⁷⁴ *„Jedeme metrem s kočárem, div nám kočár nepřevrátěj.“*¹⁷⁵

Respondentka, která na venkově žije už sedmým rokem, mi na otázku, zda se chovala stejně, když v Praze bydlela, přiznala, že v té době se chovala velmi podobně. *„Je jasný, že člověk nasadí tempo toho města... Asi člověk musí, aby přežil, tak se musí přizpůsobit tomu městu.“*¹⁷⁶

Respondenti, kteří zvolili přestěhování se na venkov i ze zdravotních důvodů, neopomenuli zmínit smog a špinu, která se často podepisovala na zdraví jejich dětí, když bydleli v Praze. *„...Syn měl už půl roce antibiotika, zánět průdušek, furt dokola...“*¹⁷⁷

¹⁶⁹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹⁷⁰ Toto zjištění se shoduje s dosavadními výzkumy na dané téma. Viz kapitola 3.6 Výzkumy zabývající se podobnou tematikou.

¹⁷¹ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

¹⁷² Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁷³ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁷⁴ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹⁷⁵ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁷⁶ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁷⁷ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

„Snášela jsem špatně, že je tam špína, že tam je bordel... Tam byl příšernej vzduch, takže syn měl... ten vylez a začal vřdycky kašlat, ten má to astma. Tak kašlal a kašlal, než došel do školky. A zase když se vracel, tak kašlal a kašlal. Tam ten smog byl vopravdu příšernej.“¹⁷⁸

K negativům velkého města řadili někteří oslovení absenci bezpečného pocitu. „...Mnohem nebezpečnější mi přijde ta Praha. Tady nejsou takový ty exoti, já jdu, vystoupím na Václaváku a třetina těch lidí jsou hrozně divný individua, feťáci, nějaký podivný skérováný, potetovaný... Když tam jdu s malým dítětem, tak jsem najednou měla blbej pocit, aby mi ho třeba někdo neurval, protože už jsem si odvykla na takhle podivný lidi. A zrovna v tom centru nebo na tom Václaváku se kumulují podivný často trošku nestandardní lidi... to už si připadám občas trošku nebezpečně, jakmile mě prostě napadne, takovej zřetovanec. Člověk nemůže mít jistotu, co udělá. A když jste třeba v tom blbým metru, někde s nim zavřená, tak je to najednou trošku klaustrofobickej pocit, na kterej já v tom prostoru nejsem prostě zvyklá.“¹⁷⁹ „...Jsou ty lidi jiný, jsou agresivnější, hlučnější, chovaj se neurvale, sprostě mluvěj, nadávaj si navzájem, nebo tam kde jsme bydleli ze začátku, teď už je to taky jinak, ale... já jsem to strašně špatně snášela... Někdy si přídu ohrožená, že z nich jde nějaká agrese...“¹⁸⁰

V jednotlivých případech zmiňovali respondenti mého výzkumu celou škálu individuálních reflexí negativ života ve velkoměstě. Například označili respondenti za negativum městského prostoru to, že den v něm vlastně končí souběžně s pracovní dobou. „Když přídete do paneláku, nebo do bytu v Praze, tak už vám skončí den, dalo by se říct. Nebo můžete jít do toho kina, ale to taky asi nebudete chodit každé den...“¹⁸¹ „Představa, že v tý Praze, že přídu domu z tý práce a dojdu nakoupit, dojdu s dětma třeba na hřiště, když byly malý. A co potom? Pak stejně budu někde zavřená.“¹⁸²

Poněkud paradoxně¹⁸³ se k dílčím negativním stránkám města řadil i minimální kontakt s přírodou a jejím rytmem. Respondentka, která v Praze žila přes dvacet let,

¹⁷⁸ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹⁷⁹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁸⁰ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹⁸¹ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

¹⁸² Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁸³ Paradoxní v tom smyslu, že respondenti kontakt s přírodou označovali spíše jako pozitivní stránku venkova. Přesto někteří respondenti uvedli minimální kontakt s přírodou i v případech, kdy jsem se ptala na negativa města.

poukazuje především na to, že si člověk v Praze neuvědomuje změnu ročních období. „V tý Praze je to jak ve skleníku, že to člověk vidí jenom na těch předzahrádkách někde, ale nedotýká se ho to. Tady to je jakoby hrozná změna toho života. O to víc si třeba vážíte, že přijde to jaro jo. To jsem v tý Praze zase až tak nevnímala. Protože tam je ten život furt stejnej, že jo, v létě, v zimě...“¹⁸⁴ „Tam člověk nevidí oblohu, nevidí měsíc, protože tam všude šajněj světla a člověk ani není schopen určit, v jaký fázi měsíce se nachází, a když žijete tady, tak si toho daleko víc všímáte.“¹⁸⁵ „Že v tom městě jsem jeho¹⁸⁶ existenci nevnímala, bylo pro mě jednodušší podívat se na předpověď počasí, ale nezvednout hlavu nahoru. (smích)“¹⁸⁷

Dále jsem se setkala i se subjektivním dojmem respondentky, že jí Praha přijde bezúčelná. Neviděla v životě v Praze jakýkoli smysl. „Já to asi nedokážu úplně popsat. (Přemýšlí). Já vim, že tady jsem tam, kde mám bejt. A když se zpátky podívám na to město, nebo teď když tam jedu, tak mě přišlo strašně nějak bezcílný nebo bezúčelný, ode mě strašně vzdálený. Bez kontaktu s něčím, co nějak nutně potřebuju k životu.“¹⁸⁸ A dále pokračuje. „A vim, že ta Praha se mi zdá strašlivě bezúčelná, strašně špinavá a úplně bez smyslu vlastně nějakýho pro mě. Chápu, že pro spoustu lidí ano, ale pro mě jako úplně bez smyslu. Ale nevím vlastně ani moc proč, nikdy jsem o tom nepřemýšlela.“¹⁸⁹

S tím souvisí i názor dvaapadesátileté respondentky, která tuto bezúčelnost či bezúčelnost města nazývá spíše sociální bídou. „...že tam je takovej sociální...ta sociální bída těch lidí, který se prostě tam motaj vopilý a jsou tam takový ty... ty lidský trosky, který se z toho těžko vyhrabou. Ta bída toho ducha, ta mě tam totálně deptala a nák mně přišlo, že z toho není cesty ven a tady to byla oáza.“¹⁹⁰

Dalším negativním faktorem městského života, který byl mnohými respondenty zmiňován, byla anonymita v něm. „V Praze když někomu došel cukr, že bych šla o patro vejš? (Povzdechne si) To vůbec jako. To na sebe akorát všichni štěkali, byli nepřijemný.“¹⁹¹ „Praha je hrozně anonymní.“¹⁹² „...Je to takový neosobní všechno, nikdo

¹⁸⁴ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁸⁵ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁸⁶ Nebe – pozn. autora.

¹⁸⁷ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹⁸⁸ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹⁸⁹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

¹⁹⁰ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹⁹¹ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁹² Respondent E. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Na venkově žije 4 roky.

nikoho nezná. Když se něco děje, tak se lidi koukaj na druhou stranu... My když jedeme do Prahy, tak už jsme opravdu jak burani, protože já jdu do metra a pozdravím. A teď všichni jsou v šoku, vytřeštěj voči, dívaj se na mě (smích).“¹⁹³

Přestože přílišnou anonymitu mezi lidmi ve městě respondenti kritizovali, přiznali, že jim v omezené míře na venkově vlastně v některých ohledech může chybět a být vnímána jako spíše pozitivní. *„Totální anonymita, která samozřejmě může být někdy pozitivní. Ne vždycky že jo. Já jsem rodilej Pražák a žila jsem tam celej život, tak samozřejmě trošku občas... to že člověk jde tady dolu do Rudy a voni věděj, jak se jmenuju tady na úřadě, tak to mě občas zaskočí, protože jsme jakoby známi pro ně. Jsme TY Pražáci, ODTAMTAĎ s TĚMA koňma. (důrazně) To mi na tom není jako úplně příjemný, protože jistá anonymita je mi vrozeně blízka...“¹⁹⁴ „No zrovna nedávno jsem se bavila s klukama o tom¹⁹⁵ a ze mě úplně mimoděk vypadlo, že v Praze je člověk svobodnej. A tak to ze mě jako vylítlo. Ta anonymita je v tý Praze příjemná, do určitý míry je prostě příjemná. A pro mě taky, protože jako mám asi vopravdu vobčas takový ty pocity ohrožení...ta anonymita je prostě příjemná.“¹⁹⁶ „...takže přece jenom, tohle je hrozně příjemný vědět, že vlastně kdybyste měla nějaký lékařský tajemství, chtěla si cokoliv udržet, tak je to v tý Praze pořád o dost jednodušší, než tady.“¹⁹⁷*

Pokud měli respondenti na základě dřívějších zkušeností se životem v Praze, ale i podle současných občasných návštěv reflektovat pozitiva města a městského prostoru, za největší pozitivum označili dostupnost služeb a možnost širšího výběru¹⁹⁸, na čemž se shodli všichni dotázaní v mém výzkumu i když každý ze svého úhlu pohledu. Respondenti tuto dostupnost služeb nejvíce ocenili ve školství, zdravotnictví, dopravě a pracovních příležitostech. *„Tam mám dopravu prostě, obchody, doktory, výběr škol... Takže výběr zajímavějších škol v Praze, prostě je opravdu nepřeborný množství.“¹⁹⁹ „To je ta doprava, doktor, škola. Takový to, co člověk potřebuje, aniž po tom úplně touží, ale potřebuje to zkrátka... no akorát takový ty praktický věci že jo. Tak jste v podstatě hned kdekoliv, přejeďte si tu Prahu. Městská doprava.“²⁰⁰ „Já jsem byla zvyklá vyjít třeba o půlnoci si jít*

¹⁹³ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

¹⁹⁴ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁹⁵ O pozitivěch města – pozn. autora.

¹⁹⁶ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

¹⁹⁷ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

¹⁹⁸ Toto zjištění se shoduje s dosavadními výzkumy na dané téma. Viz kapitola 3.6 Výzkumy zabývající se podobnou tematikou.

¹⁹⁹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁰⁰ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

koupit chleba nebo něco takovýho. (smích)²⁰¹ „Kreditní karty. V krámkách berou kreditní karty. (smích)²⁰² „V Praze třeba najdete práci lepší, líp placenou, máte tu možnost, máte tu příležitost, tady v podstatě ty lidi musej dělat to, co zrovna je.“²⁰³ „Jsou tady veškerý obchody... V Praze koupíte kdykoliv cokoliv.“²⁰⁴ „Co je v tý Praze dobrý teď konc v mym věku, už oceňuju to, že jsou tam doktoři.“²⁰⁵

Velmi výstižně vyjádřila konkrétní situaci v tomto ohledu respondentka, která se na venkov přestěhovala před osmi lety. „*Pozitiva. To pro mě bylo hlavně, že jsem měla blízko do zaměstnání, kultura. V tý době toho aktivního věku, nebo on je furt aktivní, ale toho mladšího věku to bylo důležitý pro mě. Navštěvovat tohlencto a mít to po ruce kdykoliv si vzpomenu. To samý platí i pro obchody, že jo. Já nevim, děti byly malý, řekly, že chtěj do kina, a šli jsme...že je to takový prostě, všechno bylo po ruce a vyhovovalo mi to.*“²⁰⁶ Ale k tomu však dodala. „*Vyhovovalo v tý době.*“²⁰⁷

Kultura a kulturní vyžití jako pozitivum městského života byly respondenty zmiňovány hned po dostupnosti a širším výběru služeb. „*...myslim si, že to město má hodně do sebe. Jednak, jak bych to řekla, kulturní vyžití, nejen to sportovní, možnosti pracovní, do škol, to se nedá srovnat potom s tím venkovem.*“²⁰⁸ „*Určitě mnohem víc kultury... možnost jít na spoustu krásnejch výstav a do kina, což ani tady nejde jít do kina. Nebo jako odrazovej můstek k cestování kamkoli.*“²⁰⁹ „*Já rozhodně jako město nezavrhuju. Už tím, že teda ta kultura tam je.*“²¹⁰

V souvislosti s „kulturními pozitivy“ vyzdvihovali někteří výhody „staré Prahy“. „*...město má svoje výhody, Praha uplně, protože ta je nádherná, že jo.*“²¹¹ Uvědomovali si, že Prahu vnímají jinak, když ji občas navštíví už jen jako turisté. „*Je fakt, že když*

²⁰¹ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁰² Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²⁰³ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁰⁴ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

²⁰⁵ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

²⁰⁶ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁰⁷ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁰⁸ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁰⁹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²¹⁰ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

²¹¹ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

přijedu do Prahy tak... tak zaprvý ta Praha je krásná. Když seš tam jako návštěvník, tak Praha je krásná. ²¹²

Respondentka s dvěma malými dětmi vnímala život ve městě o dost jednodušeji než na venkově. *„A samozřejmě ten život celkově je jednodušší co se jako práce týče, že všechno máte jednodušejc. Máte teplou vodu, teplo v bytě, vodu celkově, neřešíte vodpady, a tyhle věci jsou samozřejmě snazší.* ²¹³ *„Ono je jiný bydlet v bytě - teplá voda, topení, všechno prostě funguje. Malej byt, žádná práce.* ²¹⁴

V mém výzkumu zazněla i určitá svoboda, kterou ve městě může člověk dle jejich názoru pocítit skrze otevřenost lidí mezi sebou a větší toleranci. *„Myslím si, že taky svým způsobem mnohem větší otevřenost mezi těma lidma, i když to může znít zvláště. Že Pražáci dokážou zkousnout jiný entity, jiný názory, vybočení z řady, cokoliv.* ²¹⁵ *„Ty lidi jsou takový dost vztahovačný.* ²¹⁶ *„Tohle je v Praze výhodou, nějaká ta otevřenost těch lidí mezi sebou, nebo aspoň těch, který já v Praze znám.* ²¹⁷ *„Ze začátku si člověk dává pozor, co řekne. Což s těma Pražákama o tom vůbec nepřemýšlím. A je to jednodušší. Nemusí si člověk dávat pozor.* ²¹⁸ *„...máte větší rozhled nebo možná jste tolerantnější. Právě že se tam vyskytují všechny ty různý skupiny těch lidí, že vás nerozhodí, že tenhle je gay a takhle lesba, tenhle má na hlavě tohle.* ²¹⁹ *„Já mám v Praze spoustu přátel, kterejm je v podstatě jedno, jestli jste červenej, zelená, fialová. Když je vám s váma dobře, tak tím to začíná a končí.* ²²⁰

4.3 Pozitiva a negativa venkova a venkovského prostoru pohledem aktérů

Ve výpovědích respondentů, kteří před několika lety opustili život ve velkoměstě a odstěhovali se na venkov, převládá pozitivní hodnocení venkovského prostředí. Oslovení respondenti mého výzkumu se jednoznačně shodli na tom, že blízkost přírody

²¹² Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

²¹³ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²¹⁴ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²¹⁵ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²¹⁶ Na venkově – pozn. autora.

²¹⁷ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²¹⁸ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²¹⁹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²²⁰ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

v nejrůznějších podobách je pro ně na životě na venkově to nejdůležitější.²²¹ „*Můžete chodit do přírody, kdy chcete, jak chcete...*“²²² „*Člověk žije daleko víc venku prostě, mnohem. Ty dny tráví prostě o sto procent víc venku a myslím si, že je to přirozený a že je to správně.*“²²³ „*Ta příroda je pro mě hodně důležitá.*“²²⁴ „*Ta příroda. Ta zeleň, to je prostě úžasný. Tam jsou možnosti, vezmete kolo, jedete jo. Zahrada.*“²²⁵ „*Prostě život v přírodě, život v souladu s přírodou. To je velký pozitivum.*“²²⁶ „*Je to krásný, když se člověk ráno probudí a vyleze do přírody, do zelenýho, nebo do bílýho.*“²²⁷

Respondenti si uvědomovali nejenom blízkost přírody, ale cítili i určitou provázanost s ní v rámci životního prostředí obecně i v rámci vlastního domova. „*Mnohem víc se člověk sžije s tou přírodou...*“²²⁸ „*Když otevřu všechny okna v domečku, tak ztrácím přehled, kde začíná ten dům a kde začíná to venku a obráceně. Tím domem to takhle všechno prostoupí i s tím teplým vzduchem a s těma vůněma a s tím vším.*“²²⁹ „*Člověk žije v souladu s přírodou a pro mě je to naplňující.*“²³⁰

Někteří dotázaní uváděli, že si až na venkově začali všimnout věcí, které do té doby ve městě přecházeli. Reflektovali především to, jak se rostliny v jejich okolí každým dnem mění. „*Začaly jsme vnímat věci, který jsme ve městě vůbec nevnímaly. Jako že jeden den vycházím, na kaštanu nic, druhý den vycházím, na kaštanu bambulka, třetí den vycházím, na kaštanu něco...*“²³¹ Či jak se mění příroda podle toho, v jakém ročním období se zrovna nachází. „*...mnohem víc si uvědomujete ty roční období, jak plynou. Tady to je jakoby hrozná změna toho života. O to víc si třeba vážíte, že přijde to jaro jo.*“²³² Tricetiletá respondentka popisuje soužití s přírodou i v takové maličkosti jako je krmení a pozorování ptáků v zimním období. „*Kdy přilítnou ptáci, jaký. Člověk má před oknem krmítko, já si tam dělám prostě statistiky pomalu, jakej rok co lítá.*“²³³

²²¹ Toto zjištění se shoduje s dosavadními výzkumy na dané téma. Viz kapitola 3.6 Výzkumy zabývající se podobnou tematikou.

²²² Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²²³ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²²⁴ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²²⁵ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

²²⁶ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²²⁷ Respondent A. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 3 roky.

²²⁸ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²²⁹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²³⁰ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²³¹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²³² Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²³³ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

Respondentka denně dojíždějící do zaměstnání dokonce velice podrobně popsala svou cestu do práce. „*Jedu okolo kraviček, okolo neuvěřitelně nádhernejch rozkvetlejšch alejí. Ráno když jede s dcerou do školy, tak potkáme, já nevím, pět srn, v tuhle chvíli, protože randěj, tak asi sedmnáct zajíců, pan a paní Procházkovou, což jsou dva bažanti, který potkáváme každý den. A jedu strašně pomalu, protože si uvědomuju, že část z nich spí na té teplý asfaltce, takže přizpůsobim tu jízdu tomu, aby se dokázali probrat a odkráčct, včetně ptáčků, který tam spěj na té teplý silnici...*“²³⁴ Z její výpovědi vyplývá, že i takovou každodenní rutinní činnost si dokáže užít díky vnímání přírodních krás okolí. „*Já mám dojem, že i ta cesta do té práce je malinkej dárek.*“²³⁵

V několika případech respondenti neopomenuli zmínit, že si až na venkově uvědomili existenci oblohy. „*Najednou člověk začne vnímat nebe. A třeba si pamatuju ty první pocity toho uplně překvapení, kdy jsme tady začaly bydlet, a já jsem si uvědomila, že je nebe...To nebe vás tady uplně praští, takže ráno ty oči zvednete...Nějak ho vnímám blíž na dosah.*“²³⁶ Totéž se týkalo i měsíce „*...Když žijete tady, tak si toho daleko víc všímáte. Kdy jde do úplňku, kdy už je jakoby po jo.*“²³⁷

Kromě všemi oslovenými reflektovaná pozitiva venkovského života v souvislosti s niterně pocíťovanou blízkostí přírody zmiňovali respondenti pozitiva života na venkově i v dalších souvislostech. Poměrně často od respondentů zaznělo, že jim přestěhování se na venkov přineslo zklidnění jejich do té doby hektického života. „*...nějakej pocit klidu a míru, kterej mi to dává.*“²³⁸ „*Život je tady klidnější.*“²³⁹ „*...jak říkám, že jsem se zbavila toho stresu.... záleží na uplně jinejšch věcech, než je ten spěch, stres, mamon a tak. Jako mně to přineslo, že jsem se tak zklidnila a přemejšlim jako o důležitějších věcech.*“²⁴⁰ „*Ze mě to sundalo strašnou spoustu nepřijemnejch pocitů, o kterejch jsem ani netušila, že je odstraním tímhle rozhodnutím.*“²⁴¹

Někteří respondenti za pozitivum ve venkovském prostoru označili získaný prostor, jenž pro ně znamenal určitou svobodu. „*Určitě jsou to volný obzory, možnost podívat*

²³⁴ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²³⁵ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²³⁶ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²³⁷ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²³⁸ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²³⁹ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁴⁰ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁴¹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

se. ²⁴² „Já to mám furt jako vztah k tomu, že jsem venku, mimo město, mimo ty ulice. Že tam mám ten volnej prostor... Taková ta svoboda získaná, ta je pro mě hrozně důležitá. Že když jdu se psem, tak jdu do polí a nemusím někde běhat a sbírat bobky do pytlíku. (smích) Že ho mužu pustit a on tam lítá a já se cejtím prostě prima. ²⁴³ „U nás není nic, žádný domy a jen výhled až na Blaník několik desítek kilometrů. A nás to nesmírně uklidnilo obě. ²⁴⁴

V jednotlivých případech respondenti zmiňovali celou řadu individuálních reflexí, které hodnotili jako pozitivní ve venkovském prostředí. Například specifický společenský život, který vesnice nabízí. „...Pořádaj se tam taky velikonoční, vánoční večírky, plesy, maškarní pro děti a takový, takže... to, co by mělo tu vesnici udržovat jo. Jsou tam i výstavy práce ze školy... a toho se účastníme no. ²⁴⁵ „Je tady místní pouť, svatovojtěšská, takže na sv. Vojtěcha všichni, zástupy jdou na kopec... Lidi se dobře voblíknou, přestože je to tady u nás v lese. To v tý Praze prostě není. ²⁴⁶

Někteří respondenti však oponovali, že tento venkovský společenský život nemají rádi a takových kulturních akcí se téměř neúčastní. „Veřejný ne, to nemám moc ráda. To když je možnost, tak se tomu radši vyhnu já osobně. ²⁴⁷ „Jednou tak za tři roky jsem schopná dojít na nějaký ten místní bál, ples nebo jak se to jmenuje... Všichni jsou tam vožralý, teď ta muzika totálně rozladěná a je tam strašně zakouřeno a já se začnu dusit, mně to prostě strašně vadí. ²⁴⁸

Protikladným způsobem respondenti popisovali vztahy mezi starousedlíky na vesnici. Velice pozitivně hodnotili nynější vztahy mezi sousedy. Často respondenti zmiňovali vzájemnou pomoc, kterou si poskytují. „To jsou hrozně příjemný lidi a já si tady připadám jako v rodině. Že člověk vyleze ven a tady je strejda, támhle je teta. Všichni jsou takový vřelý, přestože maj víc práce než v Praze, tak jsou ochotnější se zastavit, popovídat, usmát se, pomoci kdykoliv se všim. ²⁴⁹ „Sousedí jsou manuálně pracující, takže my cokoliv potřebujeme, a ani si kolikrát nemusíme říct jo, oni to za nás udělaj. A zase vědi, že když potřebujou cokoliv vyplnit, zařídit na úřadě a prostě takový, tak zase choděj k nám a my

²⁴² Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²⁴³ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁴⁴ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²⁴⁵ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁴⁶ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁴⁷ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁴⁸ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁴⁹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

jsme taková kancelář obecní a oni zase pro nás udělaj věci, za který bysme museli platit třeba. ²⁵⁰ „*Pomáhali nám od začátku. My jsme chodili pro rady. Třeba první porody u koz jsem tady chodila za jednou staříčkou sousedkou, která odrodila spousty koz a ovcí, takže ta mě naučila, jak se správně roděj, pomáhat při porodu a to...A my zase jsme potřebný pro ně, že si půjčujeme věci navzájem. Takže my když jsme začínali, tak nám sousedi hodně půjčovali stroje a my teď těch strojů máme vlastně úplně nejvíc, co se zase hoděj sousedům.* ²⁵¹ „*Když mám chřipku a nechci jet, tak zavolám sousedům nebo ke kamarádům a domluvim se, že mi dceru vodvezou.* ²⁵²

Zatímco si nynější vztahy s lidmi na venkově pochvalovali, měli na paměti i časy, ve kterých panovala mezi lidmi na venkově určitá nepřejícnost. „*Lidi si už občas pomůžou. Ale je to fakt vidět u těch mladších. Kolikrát ty mladší řeknou: ‚Prosímte co mně je do toho, co muj dědeček, pradědeček, kterýho jsem nikdy neviděl, řek tvýmu pradědečkovi. Co mě je do toho.* ²⁵³ Respondentka, která na venkově žije patnáct let, vzpomíná, že vztahy, které mezi sousedy dříve panovaly, nechápala. „*Byly tady takový vztahy, vo kterejch jsem neměla ani tušení mezi lidma, mezi těma barákama, co se dědí z generace na generaci... Když byla posvícenská zábava a teď se tam někdo s někym serval, tak najednou teprve vyplavalo, že jejich dědeček jim vzal kousek meze někde.* ²⁵⁴ Jednačtyřicetiletá respondentka cítila v minulosti ze sousedských vztahů závist. „*To bylo prostě: ‚Tohle je moje.‘ Sice to bylo všechno všech, ale všichni byli hrozně napružený. On to má, já to nemám. Taková divná závist.* ²⁵⁵ Ačkoli se vztahy mezi lidmi na venkově zlepšily, stále se se závistí ve svém okolí setkává. „*Lidi si škoděj navzájem. Ne že by se prali, ale různě se udávaj a na majetku si škoděj. Vedle si udělá novou střechu, tak hned přide udání, jak je to možný, že si udělal novou střechu, kde na to vzal. Ty vztahy asi nebyly úplně růžový, nejsou furt, ale zaplat’ pán bůh se to zlepšilo.* ²⁵⁶

I přestože dotázaní respondenti hodnotí život na venkově veskrze kladně a jsou spokojení, že se rozhodli a měli tu možnost městské prostředí opustit, zmínili celou řadu negativních stránek venkovského prostředí. Nejvýraznějším reflektovaným nedostatkem

²⁵⁰ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁵¹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁵² Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²⁵³ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁵⁴ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁵⁵ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁵⁶ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

venkova, na kterém se dotázaní respondenti v zásadě shodli, byly obecně nedostatečné služby, které jim venkov poskytuje, zejména školství a zdravotnictví. „*Je to jenom ta buzerace, jenom ty známky, žiadnej lidskej prístup, žiadnej vzor v tom učiteli...Kdy vás učitelka zbuzeruje, že nepodepíšete domácí úkol. Ted' vám tam červeně napíše: ‚Tady se musíte podepsat!‘, tak to musíte podepsat (rozčílí se).*“²⁵⁷ „*Tady je takový to komunistický školství zarytý naprosto. A my jsme toho nejstaršího, protože už měl z toho problémy psychický v Rudě, tak jsme ho přendali do Janovický školy. Tam se to teda zlepšilo. Ale stejně je to takový dost podobný jo.*“²⁵⁸ Vysokoškolsky vzdělaná respondentka dokonce zdůraznila, že právě školství je tím jediným negativem, které život na venkově z jejího pohledu problematizuje. „*Negativní je jediná věc, je školství, mizerný školství, kde jsem nespokojená se školou a nemám vlastně moc na výběr jako dítě přendat jinam, protože vlastně všechno už je extra daleko.*“²⁵⁹ Respondentka, která má dvě malé děti, by tuto nepřívětivou situaci ve školství ráda vyřešila domácím vyučováním. „*Kdyby se nám třeba podařilo dát pár rodičů dohromady a udělat třeba domácí výuku.*“²⁶⁰ Sama však přiznává, že je to v tuto chvíli nereálné především kvůli financím. „*...Ono je to prostě všechno o penězích a tady jsou ty lidi většinou poměrně dost chudý a ono to vyjde vlastně hrozně draze.*“²⁶¹

Podobně jako nedostatečné školství reflektují respondenti mého výzkumu i kvalitu zdravotnictví. „*Synovi bude devatenáct v létě, takže končí u dětskýho doktora, což si myslím, že je jedinej kloudnej doktor tady vůbec v okolí, takže bude muset taky už jinam a nevím prostě, kam s nim.*“²⁶² „*Já si myslím, že to co je na venkově takový problematický, jsou ty doktoři, ta zdravotní péče.*“²⁶³ „*...Přemýšlíme i o obvod'ákovi vlastně, že budeme jezdit někam jinam. Protože to je docela katastrofa.*“²⁶⁴ Jednačtyřicetiletá respondentka negativně hodnotí i veterinární péči, respektive její kvalitu. „*Tady jako veterinář, naočkovat, když on ví, co jí má píchnout a kdy, tak dobře. Ale problém bych s nim neřešila*“²⁶⁵ „²⁶⁶

²⁵⁷ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁵⁸ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁵⁹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁶⁰ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁶¹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁶² Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁶³ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁶⁴ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁶⁵ Se psem museli na operaci, jeli k veterináři do 30 km vzdáleného města. – pozn. autora.

Dotázaní espondenti, kteří na venkově žijí již řadu let, velice negativně hodnotili nedostatečné pracovní příležitosti v jejich okolí.²⁶⁷ „Tady samozřejmě najít práci slušně placenou, nebo aspoň nějak placenou, to je strašný. Tady dělají třeba za 60 Kč na hodinu. Sousedka bere 65 Kč na hodinu. Když si to člověk propočte, co ona přinese domů a z čeho má navařit... to je hrozný. Takže to je bída toho venkova. To si myslím, že je opravdu, těch pracovních míst je mnohem méně, mnohem těžší se tady uplatnit.“²⁶⁸ „Na venkově nejsou pracovní příležitosti, kor pro lidi mého věku. A to je pro mě negativum.“²⁶⁹ „...Tady v podstatě ty lidi musejí dělat to, co zrovna je. A nemají na výběr, a ještě to dělají téměř zadarmo... Ta práce je taková docela zásadní teď momentálně a ty peníze.“²⁷⁰

Na druhou stranu si respondentka s třemi dětmi uvědomuje, že lidé na venkově si mohou svým způsobem přilepšit pěstováním plodin a chováním zvířat, což by v Praze nebylo možné. „Tady si člověk občas pomůže nějakým způsobem, něco vám vyrostě, zabijete si prase nebo já nevim.“²⁷¹

V souvislosti s nejrůznějšími aspekty života na venkově souvisí nutnost či spíše nezbytnost mít k dispozici auto²⁷², v rodině případně i dvě. Na tom, že jsou odkázáni na automobil, se shodli všichni dotázaní. „Furt musíte jezdit jenom, dělat taxíka.“²⁷³ „...Všecko je to dobrý, dokud řídíte a jezdíte autem, ale až někdy nebudem jezdit, tak je to vopravdu docela komplikovaný.“²⁷⁴ „Pokud tady nemáte auto, tak jste bez práce, bez školy, bez školky, bez všeho.“²⁷⁵ „...Jste závislá na autě. Protože zas kluci byli zvyklí být v Praze a my jsme je nechtěli nějak odtrhávat, takže my jsme pak dělali taxikáře pořád.“²⁷⁶ „Je potřeba to auto tady mít.“²⁷⁷ „Auta musíme mít dvě minimálně do rodiny a ještě je to málo.“²⁷⁸ „Když někam jedu, jedu autem.“²⁷⁹ Tím, že jsou respondenti nuceni jezdit všude

²⁶⁶ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁶⁷ Toto zjištění se shoduje s dosavadními výzkumy na dané téma. Viz kapitola 3.6 Výzkumy zabývající se podobnou tematikou.

²⁶⁸ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁶⁹ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁷⁰ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁷¹ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁷² Toto zjištění se shoduje s dosavadními výzkumy na dané téma. Viz kapitola 3.6 Výzkumy zabývající se podobnou tematikou.

²⁷³ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁷⁴ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁷⁵ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²⁷⁶ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

²⁷⁷ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁷⁸ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁷⁹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

autem, jsou i určitým způsobem omezeni například ve společenských či sportovních aktivitách. „Celou dobu nic nepiju, protože vždycky řídím.“²⁸⁰ „Teď když řeknou, že chtěj do kina, tak já řeknu, že jsem měla pivo, už nemůžu řídit a... (smích).“²⁸¹ „Když chce jít na cvičení někam, tak jí²⁸² vozíme do Rudy nebo do Tanvaldu... a pak se může stát to, že nedělá nic, když jí nemá kdo tam odvézt.“²⁸³ „Musíme tak dojet, musíme jet autem, je to daleko“²⁸⁴.²⁸⁵ „Kroužky jsou komplikovaný v tom, že ji musím všude vozit.“²⁸⁶

Určitou závislost na automobilu však nevnímají jednoznačně jako negativní stránku venkova, ale spíše ji chápou jako nutný předpoklad pro život na venkově. Respondenti se k danému tématu dostali především kvůli vědomí, že být odkázán pouze na hromadnou dopravu, která je jim dostupná, je nereálné hlavně kvůli malé frekvenci spojení. „...Autobus je to támhle nahoru do toho kopce a ty autobusový spojení to není nic moc.“²⁸⁷ „Tady ta dopravní obslužnost je nulová.“²⁸⁸ „Autobus jede vopravdu dvakrát denně.“²⁸⁹ „...O víkendu jezděj jeden ráno, jeden večer. To je trošičku takový... dá se jít na vlak, ale už jste závislá na autě.“²⁹⁰ „Já nejezdím žádnou hromadnou dopravou. Tady vlastně ani neexistuje žádná.“²⁹¹

Respondentka v důchodu však jedním dechem dodává, že to k tomu venkovu patří. „Nemůže to tady jezdit každou půl hodinu, protože tady jede dopoledne jeden autobus a jsou v něm tři lidi...“²⁹² Ze všech těchto reflektovaných skutečností jednoznačně vyplývá, že možnost užívat k přepravě automobil je vlastně nutnost.

S tím souvisí i dostupnost věcí a služeb, které ve městě přijímali a brali jejich možnost využití za samozřejmou. Nejčastěji respondenti zmiňovali nákupy, kvůli kterým jezdí autem několikakilometrovou vzdálenost, aby si na delší dobu nakoupili. „Tady jsou problémy s těma nákupama. Tady je to tak, že je tu obchod takovej malej, kterej má jenom pondělí, středa, pátek pečivo a ještě má otevřeno jen dvě hodiny dopoledne, dvě hodiny

²⁸⁰ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁸¹ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁸² Vnučku – pozn. autora.

²⁸³ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁸⁴ Na ochotnické divadlo – pozn. autora.

²⁸⁵ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁸⁶ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²⁸⁷ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁸⁸ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

²⁸⁹ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁹⁰ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

²⁹¹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

²⁹² Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

večer. Ale je teda pravda, že při tom dnešním stylu nakupování nakupujeme jednou za týden autem.²⁹³ „Jezdíme autem.²⁹⁴ Když přídu z práce, nebaví mě jít tři kilometry do nejbližšího krámu.“²⁹⁵ „Tady už je problém.“²⁹⁶ I když máme to štěstí, že v sobotu a v neděli je obchod otevřený, ale samozřejmě dopoledne. To pečivo tam koupíte.“²⁹⁷ „Zapomenete si koupit housku a už si jí nekoupíte nikde.“²⁹⁸

S odstupem času si respondenti na problémy s nakupováním i běžných základních potřeb zvykli a reflektují je již s určitým nadhledem jako například jednapadesátiletá respondentka, která si musela nějakou dobu zvykat na místní dostupnost či nedostupnost služeb. „Často jsme byly o hladu, protože jsem měla jen kreditku a zapomněla jsem si vyzvednout prachy. A to myslím úplně vážně (smích). A pamatuju si, no já musela bejt za úplněho debila, protože jsem nakráčela do toho krámu k tetě Vlastičce a říkám: ‚Tak jako...‘ (předvádí, že prodavačce dávala kreditní kartu).“²⁹⁹

Přestože jako negativum venkova a venkovského prostoru uváděli respondenti fakt, že je vše daleko a hůře dostupné než ve městě, byli srozuměni s tím, že to k venkovskému stylu života patří a musí s tím dopředu počítat. „Musíte s tím počítat. Musíte mít jakoby rezervu, furt dopředu s tím kalkulovat, že se něco takovýho může přihodit a že musíte mít v mrazáku kus masa, protože ho v pondělí nekoupíte, jelikož je zavřeno u řezníka.“³⁰⁰ „To už je moje hloupost, že třeba něco zapomenu.“³⁰¹ „Já si myslím, že to k tomu bydlení na venkově zas možná patří, že jo.“³⁰²

Některým respondentům pak na venkově chybí kulturní vyžití a různé s tím související aktivity, které jsou ve městě lépe dostupné. „Tady když vám nevyjde zima, tak nejdete ani bruslit (smích), protože nezamrzne rybník.“³⁰³ „Ten dosah těchhle kulturních

²⁹³ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁹⁴ Na nákupy – pozn. autora.

²⁹⁵ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

²⁹⁶ S obchody – pozn. autora.

²⁹⁷ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

²⁹⁸ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

²⁹⁹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

³⁰⁰ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³⁰¹ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³⁰² Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³⁰³ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

akcí. Je to stíženější.³⁰⁴ „Kulturní život tu neexistuje. Občas se najde, jednou dvakrát za rok nějaká světlá výjimka, ale to je prostě všechno.“³⁰⁵

Nedostatečnou kulturní nabídkou venkova mnozí respondenti řeší občasným dojížděním do větších měst. „Vobčas na nákou výstavu, do divadla málo. A někdy do kina s dcerou.“³⁰⁶ „Ono je potom problém jakýkoli kulturní zařízení navštívit, a divadlo, kino nebo cokoli, protože musíte dojíždět. Většinou to necháváme na sobotu, na neděli. Ale samozřejmě se pak snižuje ta návštěvnost.“³⁰⁷ „Jezdíme do divadla, jezdíme na koncerty...“³⁰⁸ „My si třeba párkrát do roka letíme někam, třeba po Evropě... Projdu si galerie, jsem z toho úplně nadšená a pak zase zpátky domů.“³⁰⁹

Dílčí negativní stránkou venkova, která několikrát zazněla, byl přístup venkovských obyvatel k přírodě. Především jim respondenti vytýkali házení odpadků a nepotřebných věcí do přírody. „Co se týče třeba vodpadků, že jsou schopný vyhodit do meze úplně všechno.“³¹⁰ „Když potkáte svého suseda, jak na svý kárce háže do lesa telku...“³¹¹ Třicetiletá respondentka si myslí, že městští lidé jsou šetrnější vůči svému okolí. „Pražskej člověk je v některých věcech ohleduplnější vůči přírodě jo. Ty vesničani moc neřešej, možná to maj tak rodově zakořeněný, že si tolik tý přírody nevázej, protože v ní žijou...“³¹²

4.4 Retrospektivní pohled očima aktérů

Kromě motivací a hodnocení prostorů města a městského prostředí a venkova a venkovského prostředí, jsem se zajímala v rozhovorech s respondenty i o jejich pohled na rozhodnutí odejít z Prahy na venkov s odstupem času.

4.4.1 Pohled respondentů s odstupem času na jejich rozhodnutí odejít z města

Dotázaní respondenti se shodli na tom, že svého rozhodnutí začít život na venkově nelitují, a i teď by se s nynějšími zkušenostmi rozhodli pro odchod z Prahy do

³⁰⁴ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³⁰⁵ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

³⁰⁶ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

³⁰⁷ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³⁰⁸ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³⁰⁹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

³¹⁰ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

³¹¹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

³¹² Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

venkovského prostředí. „*Jsem tady šťastná. Mně to tady vyhovuje.*“³¹³ „*Mně to v 99 procentech jenom jako nadchlo. Rozhodně vůbec nelituju.*“³¹⁴ „*Stoprocentně. Stoprocentně bych to udělala znova.*“³¹⁵ „*Dneska bych to určitě udělala.*“³¹⁶ „*V této chvíli určitě. Život na venkově mně vyhovuje.*“³¹⁷ Na otázku, zda by se do Prahy chtěli vrátit, reagují v podobně odmítavém duchu. „*Ne. To už fakt ne. Ani kdyby mi za to zaplatili teda.*“³¹⁸ „*Já bych do Prahy nešla ani...*“³¹⁹ „*Nikdy už bych se nechtěla vrátit do města. A hlavně ne do Prahy.*“³²⁰ Tricetiletá respondentka si život v Praze už ani neumí představit. „*Já si tam po půl dni připadám jako v kleci.*“³²¹ Stejně pocity vyjadřuje i respondentka, která na venkově žije velice dlouhou dobu. „*Asi bych tam byla nemocná...*“³²² Dokonce mi svěří, že ani její synové si neumí představit život ve městě. „*Když o tom mluvěj sami nebo tak, tak říkaj: ‚No co bysme v tý Praze dělali? Tam bysme nemohli nic. Tam bysme museli bejt furt jenom u počítače.‘ (smích).*“³²³

Respondenti se shodli i na tom, že na venkově i nadále plánují zůstat. „*Určitě, nevím, co by se muselo stát, abychom se vrátili.*“³²⁴ „*No, dokud ještě vydržíme, tak já myslím, že jo (smích).*“³²⁵ Někteří respondenti si uvědomují, že přestože chtějí na venkově zůstat, mohou je k odchodu do města přinutit okolnosti. „*Plánujeme. Pokud se třeba nezmění situace.*“³²⁶ „*Mohly by mě donutit okolnosti samozřejmě.*“³²⁷ „*Stát se může cokoliv jo, ale asi by to muselo bejt nějaký hodně těžký období, který bysme nemohli unést, že bysme museli třeba prodat dům a vrátit se do Prahy.*“³²⁸

Dokonce respondenti několikrát přiznali, že je mrzí, že se k odchodu z města na venkov nerozhodli ještě dříve. „*Je mi líto, že jsem to neudělala mnohem dřív.*“³²⁹ „*Někdy*

³¹³ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³¹⁴ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

³¹⁵ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

³¹⁶ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³¹⁷ Respondent E. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Na venkově žije 4 roky.

³¹⁸ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

³¹⁹ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³²⁰ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

³²¹ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

³²² Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³²³ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³²⁴ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³²⁵ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³²⁶ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

³²⁷ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³²⁸ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³²⁹ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

si říkám, že se divím, že jsem tam tak dlouho vydržela (smích).³³⁰ „Teď toho i lituju, že jsem se o to... že jsem mohla odejít dřív z toho města.“³³¹

4.4.2 Hodnocení města a městského prostoru s odstupem času

V tom, zda vnímají respondenti město s odstupem jinak, než když se z něj stěhovali, nepanovala ve výpovědích jednota. Vesměs si respondenti odvykli od městského stylu života a působí na ně ještě negativněji, než když v něm bydleli. „Vnímám, vnímám ho jinak. Ale vnímám ho negativně.“³³² „Já jsem si odvykla. Ono na to lepší si člověk vždycky zvykne rychlejš.“³³³ Spojovali to často s únavou, hlukem, spěchem. „Teď mě třeba víc unavuje. Když tam jedu, tak jsem mnohem víc unavená.“³³⁴ „Je to taková zbytečná honička. Člověk si neuvědomuje, že je jednou na světě.“³³⁵ „Asi mám pocit, že je to ještě větší blázelec, než to byl.“³³⁶

Nicméně ojediněle se objevil i názor, který například uvedla devětačtyřicetiletá respondentka, že s odstupem času si Prahy víc váží. „Pro mě je to svátek, když mužu jít do Prahy nebo do toho divadla. Tak pro mě je to něco úplně úžasného.“³³⁷ Sama však přiznává, že to v době, kdy v Praze žila, nedocenila. „To si myslím, že si člověk neuvědomí, když žije ve městě. To si začnete uvědomovat až potom a strašně z toho máte radost, když můžete jít.“³³⁸

4.4.3 Hodnocení venkova a venkovského prostoru s nynějšími zkušenostmi

Dotázaní respondenti, kteří na venkově žijí již několik let, hodnotili venkov v pozitivním slova smyslu. Někteří se shodli na tom, že se venkov od té doby, co se na něj nastěhovali, zkrášlil. Místní lidé se začali o své pozemky starat. „Už je ten venkov hezčí, uklizenej, uspořádaněj. Dřív byl všude hroznej bordel vyloženě. Je vidět, že už se o to trošku staraj.“³³⁹ „Myslím si, že se to okolí začalo víc spravovat.“³⁴⁰ Čtyřicetiletá

³³⁰ Respondent B. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³³¹ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

³³² Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

³³³ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

³³⁴ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

³³⁵ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

³³⁶ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³³⁷ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³³⁸ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³³⁹ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³⁴⁰ Respondent D. – Ž.; Vysokoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 7 let.

respondentka zmínila, že místní lidé si začínají vážit přírody okolo sebe, kterou dříve brali jako samozřejmou. „*Už si začínaj uvědomovat, že maj něco, co ostatní nemaj. Že maj to okolí, tu přírodu, to hezký, za čím ty Pražáci, nebo městský jezděj si to užívat. Takže si toho trošku vážej. Už o tom přemejšlej. Dřív to brali jako samozřejmost a mě to hrozně rozčilovalo.*“³⁴¹

Část respondentů v této souvislosti již reflektovala venkov jako svůj domov, k němuž mají silný citový vztah. „*Beru ho jako svůj domov.*“³⁴² „*Už je to srdeční záležitost... už je tam člověk doma. Už je to takový jiný... je to fakt pohoda.*“³⁴³ „*...To místo, ten domov, nějaký pocit něčeho, o co se člověk může opřít.*“³⁴⁴

Respondentka, která se na venkov přestěhovala před deseti lety, přiznává, že jí život na venkově změnil její hodnotový žebříček. „*Tam mě to, nevim, jestli přinutilo, ale asi přinutilo, když třeba večer sedim na terase a koukám se na hvězdičky, tak donutí člověka přemejšlet o smyslu života a tak. Přemejšlim jako o důležitějších věcech.*“³⁴⁵

³⁴¹ Respondent C. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Vdaná; Na venkově žije 15 let.

³⁴² Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

³⁴³ Respondent G. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 9 let.

³⁴⁴ Respondent H. – Ž.; Středoškolské vzdělání; Rozvedená; Na venkově žije 10 let.

³⁴⁵ Respondent F. – Ž.; Vyučená s maturitou; Vdaná; Na venkově žije 8 let.

5 ZÁVĚR

Díky provedenému výzkumu jsem měla možnost nahlédnout na situaci opuštění města³⁴⁶ a městského prostředí, které osloveným respondentům k životu nevyhovovalo, a cílené přestěhování se na vzdálený venkov³⁴⁷ tak, jak toto rozhodnutí a následný venkovský život reflektují oslovení aktéři. Na základě analýzy uskutečněných rozhovorů s oslovenými respondenty jsem dospěla k těmto závěrům³⁴⁸:

Ať už respondenti měli dlouhodobé plány opustit město a přestěhovat se na venkov, nebo k přestěhování došlo v poměrně krátké době od rozhodnutí, všichni respondenti mého výzkumu byli od dětství vedeni k lásce k přírodě. Přestože bydleli v městském prostředí, ve volných chvílích opouštěli město a pobývali u prarodičů na venkově, na chatách či v jiných rekreačních zařízeních. Z rozhovorů s mými respondenty tato blízkost přírody, kterou v nich od raných let budovali rodiče, vyplynula jako hlavní motivace k rozhodnutí přestěhovat se z města na vzdálený venkov.

Život ve městě respondentům mého výzkumu v době jejich pobývání nevyhovoval a ani s odstupem času město nevnímají příliš pozitivně. Nejvíce jim vadila přeplněnost města, kterou nejčastěji spojovali s cestováním městskou hromadnou dopravou. Za další často zmiňovanou negativní stránkou městského prostoru respondenti označovali stres, neustálý spěch a celkově hektický způsob života. Mým respondentům vadilo i chování městských lidí, na které si na venkově odvykli. Především s odstupem času vnímají v daleko větší míře jejich špatnou náladu a negativní energii, kterou vyzařují. Respondenti mého výzkumu byli nerozhodní, kam zařadit anonymitu. Přestože ji chápali jako negativní faktor města, uvědomovali si, že jim na venkově v jisté míře chybí.

Ačkoli oslovení respondenti nebyli spokojeni se životem ve městě, byli si vědomi i pozitiv, které město svým obyvatelům nabízí. Největší pozitivum města viděli v dostupnosti služeb a možnosti širšího výběru. Aktéři tuto dosažitelnost služeb nejvíce ocenili ve školství, zdravotnictví, dopravě a pracovních příležitostech. Město vnímali také jako prostor kulturních možností a vyžití v takové míře, kterou venkovský prostor nemá potenciál nabídnout.

³⁴⁶ V případě mého výzkumu se jednalo o přesun z hlavního města Prahy.

³⁴⁷ Oslovení aktéři se stěhovali do okrajů Středočeského kraje, ve velké většině na pomezí s krajem Jihočeským.

³⁴⁸ Jsem si vědoma, že tyto zjištěné výsledky se týkají pouze mých respondentů a nelze je zobecnit na celou populaci.

Oslovení respondenti byli schopni vyjmenovat nejvíce pozitiv ve venkovském prostředí. Nejdůležitějším pozitivem venkova pro ně byla blízkost přírody, s kterou byli určitým způsobem provázáni. Díky bezprostřední blízkosti přírody vnímali respondenti po přestěhování na venkov mnohé přírodní úkazy, které ve městě měli možnost pozorovat pouze v omezené míře. Nejčastěji reflektovali, jak se příroda v jejich okolí každým dnem mění, intenzivněji vnímají roční období nebo fáze měsíce. I takové zdánlivé drobnosti přispěly k tomu, že respondentům přineslo přestěhování se na venkov klid a pohodu jejich doposud rušného života.

Přestože jsou respondenti z mého výzkumu na venkově v zásadě spokojeni, zmínili i některé negativní aspekty. Největším nedostatkem venkova, na kterém se většina respondentů shodla, byly nedostatečná kvalita nabízených služeb, jako je školství, zdravotnictví, pracovní příležitosti či špatná dopravní obslužnost.

Dotázaní respondenti reflektovali jednoznačnou nutnost vlastnit automobil, pokud chce člověk na venkově normálně existovat. Nevníмали to však jako negativum venkovského prostoru, ale jako nezbytný předpoklad pro život na venkově. Ačkoli uváděli, že je na venkově vše daleko, byli srozuměni, že je nutné s tím dopředu počítat a podle toho se zařídit. Měli za to, že to zkrátka k venkovu a životu na něm patří.

Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že dotázaní respondenti svého rozhodnutí odejít z Prahy do venkovského prostředí v žádném případě nelitují a jsou spokojeni se životem na venkově. Ojediněle dokonce litují toho, že se k takovému rozhodnutí „nerozhoupali“ dříve. Kdyby se měli oslovení rozhodnout znovu s nynějšími zkušenostmi, zda z města odejít, shodli se jednoznačně na tom, že by Prahu znovu opustili.

Jednotně došli k závěru, že na venkově plánují zůstat a do města se již nechtějí vrátit. Přesto někteří respondenti neopomenuli uvést, že si jsou vědomi toho, že pokud by se změnila například jejich finanční situace a nebylo by možné na venkově z těchto důvodů zůstat, uvažovali by o návratu do Prahy. Přesto doufali, že takový stav nenastane.

Při studiu relevantní odborné literatury ke zvolenému tématu a zejména při sběru dat v rámci terénního výzkumu jsem se přesvědčila o aktuálnosti sledované problematiky. Zároveň jsem si uvědomila celou řadu souvislostí se zkoumanou vymezenou tematikou. Těmito dalšími otázkami v souvislosti s fenoménem kontraurbanizace bych se ráda zabývala v případné budoucí práci.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTOŠ, Michael, KUŠOVÁ, Drahomíra, TĚŠITEL, Jan, NOVOTNÁ, Marie, KOPP, Jan, MACHÁČEK, Jaroslav, MOSS, Laurence A. G., GLORIOSO, Romella S.:

Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky: výsledky projektu GA ČR 403/07/0714: "Amenitní" migrace jako nová forma specifické globální migrace obyvatel. Její vliv na socioekonomický rozvoj rurálních oblastí České republiky. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, 196 s. ISBN 978-808-7154-496.

BERNARD, Josef:

„Sociální integrace přistěhovalců z velkoměsta na vesnici v České republice a v Rakousku.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 42 (4): 741-760. 2006. ISSN 0038-0288.

BITUŠÍKOVÁ, Alexandra:

„Identita v diverzite a diverzita videntite současného mesta.“ In Soukupová, Blanka, ed. et al. *Město -identita –paměť*. Bratislava: Zing Print, 2007. Str. 222. ISBN 978-80-88997-40-5.

BLÁHA, Arnošt:

Město. Sociologická studie. Praha: Melantrich, 1914. 215 s.

BLAŽEK, Bohuslav:

Venkov, města, média. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 1998, 362 s. ISBN 80-85850-59-1.

DISMAN, Miroslav:

Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele. 4., nezměněn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-80-246-1966-8.

DIVIŠ, Ivan:

„Stavby ve venkovském prostoru.“ In ŠTENCLOVÁ, Š., et. al. *Obnova venkovského prostoru.* Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, Fakulta lesnická a environmentální, Katedra staveb, 2005. 83, [21] s., [4] s. obr. příl. ISBN 80-213-1277-7.

GAVORA, Peter:

Úvod do pedagogického výzkumu: příručka pro uživatele. 4., nezměněn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-80-7315-185-0.

HENDL, Jan:

Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. 2. vyd. Praha: Portál, 2008, 407 s. Studie Slon, sv. 16. ISBN 978-802-6202-196.

HAVLÍKOVÁ, Gabriela:

Předpoklady vzniku amenitní migrace v přírodním parku Česká Kanada. Diplomová práce. České Budějovice: Zemědělská fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. 2011.

HORSKÁ, Pavla, MAUR, Eduard, MUSIL, Jiří:

Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2002, 352 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-718-5409-3.

HRABÁNKOVÁ, Magdaléna, TRNKOVÁ, Věra:

Hodnocení území z pozice agrární regionální politiky a rozvoje venkova. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1996. 81 s. Výzkumná studie; č. 35. ISBN 80-85898-42-X.

CHAMPION, Anthony:

Counterurbanization: The changing pace and nature of population deconcentration. London: Edward Arnold. 1989. ISBN 0-7131-6573-1.

CHENAIL, Ronald J.:

„Jak srovnat kvalitativní výzkum do latě?“ *Biograf* 15-16: 29-37. 1998. ISSN 1211-5770.

KAUFMANN, Jean-Claude:

Chápající rozhovor. Vyd. 1. Překlad Marie Černá. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 151 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 48. ISBN 978-807-4190-339.

LIBROVÁ, Hana:

„Decentralizace osídlení – vize a realita. Část první: Vize, postoje k venkovu a potenciální migrace v ČR.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 32 (3): 285-296. 1996. ISSN 0038-0288.

LIBROVÁ, Hana:

„Decentralizace osídlení – vize a realita. Část druhá: Decentralizace v realitě České republiky.“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 33 (1): 27-40. 1997. ISSN 0038-0288.

LINHART, Jiří, VODÁKOVÁ, Alena, PETRUSEK, Miloslav:

Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80718416411.

LOQUENZ, Jan, ŠIMON, Martin:

„Amenitní migrace“. *Geografické rozhledy* 23 (2): 26-27. 2013. ISSN 1210-3004.

MAJEROVÁ, Věra, ČMEJREK, Jaroslav:

Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti. Vyd. 1. Praha: Česká zemědělská univerzita, c2005, 163 s. ISBN 80-213-1274-2.

MAŘÍKOVÁ, Pavlína:

Teoretické koncepty města a venkova. Dostupné na adrese:

pef.czu.cz/~marikova/Prednasky/cv8.pdf

MUSIL, Jiří:

Sociologie soudobého města. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1967. 320 s. Sociologická knižnice.

NOVOTNÁ, Marie, KOPP, Jan:

Amenitní migrace do venkovských oblastí České republiky. Plzeň: Katedra geografie ZČU. 2011. ISSN 1211-7420.

NUNVÁŘOVÁ, Svatava:

Základní charakteristiky českého venkova. Diplomová práce. Brno: Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity. 2006.

OUŘEDNÍČEK, Martin:

„Suburbanizace Prahy“. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review* 27 (1): 235-253. 2003.

OUŘEDNÍČEK, Martin:

„Differential Suburban Development in the Prague Urban Region“. *Geografiska Annaler: Human Geography* 89B, 2: 111 - 125. 2007. Dostupné na adrese: <<http://web.natur.cuni.cz/~slamak/gacr/annaler.pdf>>

ZELENKA, Josef, PÁSKOVÁ, Martina. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.

PERLÍN, Radim:

Venkov, typologie venkovského prostoru. Praha: Ministerstvo vnitra, 1998. Dostupné na adrese:

<http://www.researchgate.net/publication/228386326_Venkov_typologie_venkovskho_prostoru/file/9c96052a5889498e30.pdf>

ŘÍČAN, Pavel:

„Z vesnice na venkov: O cestách tam a zase zpátky“. *Biograf* (20): 123 odst. 1999. ISSN 1211-5770. Dostupné na adrese: <<http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v2002>>

SILVERMAN, David:

Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka. Překlad Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar, 2005, 327 s. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 80-551-0904-4.

SLEPIČKA, Alois:

Venkov a/nebo město. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1981, 367 s.

STRAUSS, Anselm, CORBINOVÁ, Juliet:

Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie Přel. S. Ježek. 1.vyd. Boskovice: Albert, 1999, 196 s. ISBN 80-858-3460-X.

SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena, KAŠPAROVÁ, Eva:

Základy sociologického výzkumu. 1.vyd. Praha: Management Press, 2001, 160 s. ISBN 80-726-1038-4.

ŠIMON, Martin:

Urbanizace [online]. [cit. 21.4 2014]. 2006. Dostupné na adrese: <http://urbanizace.wz.cz/>

ŠIMON, Martin:

„Kontraurbanizace: Chaotický koncept?“. *Geografie* 116 (3): 231-255. 2011a. ISSN 1544-8452.

ŠIMON, Martin:

„Únik z měst na venkov“. *Geografické rozhledy* 20 (6): 6-7. 2011b. ISSN 1210-3004.

ŠIMON, Martin, OUŘEDNÍČEK, Martin:

„Migrace na venkov a kontraurbanizace: Přehled konceptů a diskuze jejich relevance pro výzkum v Česku.“ *Geografie pro život ve 21. století*. Sborník příspěvků z XXII. Sjezdu

České geografické společnosti pořádaného Ostravskou univerzitou v Ostravě 31. srpna – 3. září 2010. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě: 738-743. 2010.

ŠUSTROVÁ, Klára, ŠIMON, Martin:

„Opuštění městského způsobu života? Analýza vybraných aspektů migrace na venkov.“ In: Temelová, J., Pospíšilová, L., Ouředníček, M. (eds.): *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. 99-121. 2012.

ŠVAŘÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára:

Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

Citace.com [online]. 2014 [cit. 2014-05-08]. Dostupné z: www.citace.com.

ČSÚ: Malý lexikon obcí. [online]. [cit. 2014-06-26]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/1302-12>

Etika ve společenských vědách /online/. E_Úvod do společenských věd. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614> /cit. 10.12.2012/.

Redukce a analýza dat /online/. E_Úvod do společenských věd. Dostupné z: <http://moodle.fhs.cuni.cz/course/view.php?id=614> /cit. 10.12.2012/.

7 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Kritéria venkovských obcí v ČR.....	13
Tabulka I: Základní charakteristika respondentů.....	II
Tabulka II: Vývoj počtu městských obcí ČR a jejich obyvatel.....	XIV
Tabulka III: Vývoj počtu venkovských obcí ČR a jejich obyvatel.....	XVII

8 SEZNAM GRAFŮ

Graf I: Vývoj počtu městských obcí ČR	XV
Graf II: Celkový počet obyvatel v městských obcích ČR	XVI
Graf III: Kumulativní změna počtu obyvatel městských obcí oproti roku 2004.....	XVI
Graf IV: Vývoj počtu venkovských obcí ČR	XVIII
Graf V: Celkový počet obyvatel ve venkovských obcích	XVIII
Graf VI: Kumulativní změna počtu obyvatel venkovských obcí oproti roku 2004	XIX

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Přehled základních otázek kladených respondentům.....	I
Příloha č. 2: Charakteristika respondentů mého výzkumu	II
Příloha č. 3: Přepis rozhovoru s respondentem H.	III
Příloha č. 4: Statistické údaje o městských obcích ČR a jejich obyvatelích	XIV
Příloha č. 5: Statistické údaje o venkovských obcích ČR a jejich obyvatelích.....	XVII